

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Šokis

2

Pokalbis su obojininku Robertu Beinariu

3

Ciklo „Muzika Vilniui“ koncertai

6

Iwano Wyrpajewo spektaklis „Dėdė Vania“ Varšuvoje

7

Latvijos nacionalinės operos baletas „Baubas“

V. NOMADO NUOTR.

Danutės Jonkaitytės grafika ir jos kontekstai

12

Kanų kino festivalio laureatai

Parodos „Nuostabieji karo pabėgėliai. XVI–XVIII a. Vakarų Europos tapybos šedevrai iš Lviso Boryso Voznyckio nacionalinės dailės galerijos rinkinių“ fragmentas

G. GRIGĖNAITĖS NUOTR.

Susitikimai Vilniuje

Senoji dailė tampa jaudinančiu įvykiu

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ

Senoji dailė Lietuvoje prieš kelis dešimtmečius ne specialistui reiškė kažką paslaptingo ir apdulkėjusio keliose kukliose ekspozicijose, kelias įdomesnes parodas ar atvejus, apie kuriuos kažkas papasakojo, daug grožio (sumišusio su religinės buities daiktais) bažnyčiose, kelis eksponatus prakutusiuose dvaruose ir, galima spėti, – daug visokio gero archyvuose, kažkur miesto viduriuose. Didieji įspūdziai, jaudulys – užsieniuose, metropolijų didžiuosiuose muziejuose ir Italijoje, kur praktiškai kiekvienoje bažnyčioje kabo po kelis Caravaggio ar panašaus meistro darbus.

Šiandien it madingas naktinis klubas įrengtame Radvilų rūmų naujame flygelyje, naujai atidarytoje parodoje viršutinėje salėje, kuri kažkada buvo pokylių erdvė su balkonėliu, skirtu orkestrui,

nežmoniškai aukštomis lubomis, ant patalpos centre diagonale iškilusios sienos išdėstyti įvairaus žanro senosios dailės kūriniai. Svečius palydinti darbuotoja pasakoja: „Atkreipkite dėmesį į aukščiau kabantį didikės portretą, jį, žinokit, nutapė moteris. Labai įdomi istorija: dailininkė kilusi iš turtingos giminės, tėvas leido rinktis tapybą, gyveno labai ilgai, tapė.“

Tikrai įdomu. Prieblandoje sutelkiu žvilgsnį į paveikslų schemą, susirandu numeriuką, prisimerkusi perskaitau ir žagteliau. Sofonisba Anguissola (1535–1625), „Kilmingos jaunos moters portretas“! Ta pati Sofonisba, kuri, atrodo, gali būti tik albumuose ir dailės istorijoje, kažkur Italijoje, apsupta signalizacijos spindulių. Ta pati, kuri buvo gyvas įrodymas, kad vyrų nuostata, jog moterys negali tapyti, tėra puikybės, godumas ir kvailybė. Anguissola, kuri pirma iš moterų dailininkių išgarsėjo dar gyva būdama, keitėsi piešiniais su

Michelangelo Buonarroti, pas kurią lankėsi pirmasis menotyrininkas Giorgio Vasari ir Anthony van Dyckas iš Amsterdamo. Sofonisba Anguissola čia, Vilniuje!

Tikiu, kad kiti kūriniai irgi ypatingi, ne veltui toji ekspozicijos dalis vadinasi „Nuostabieji karo pabėgėliai. XVI–XVIII a. Vakarų Europos tapybos šedevrai iš Lviso Boryso Voznyckio nacionalinės dailės galerijos rinkinių“, bet man asmeniškai Sofonisba yra įvykis, apie kurį norisi pamedituoti viską patraukus į šalį. Organizatoriai (muziejaus direktorius Arūnas Gelūnas, drauge su Tarasu Voznyaku vadovavę projektui) šioje parodoje išskiria Francisco Goyos „Machą balkone“, prancūzų karavadžisto Georges'o de La Touro „Mokėjimą“ ir olandų peizažisto Meinderto Hobbemos kūrinių „Senas malūnas“. De La Touro paveikslas kaip sensacija net atskirai eksponuojamas,

NUKELTA Į 9 PSL.

Obojininkas su ypatingu energijos užtais

LMTA 90-mečiui. Pokalbis su Pučiamųjų ir mušamųjų instrumentų katedros vedėju profesoriumi dr. Robertu Beinariu

LUKRECIJA STONKUTĖ

Obojus – sudėtingiausias instrumentas, įtrauktas į Guinnesso rekordų knygą, – taip pokalbį pradėjo žinomas obojininkas prof. dr. Robertas Beinaris. Jis – vietoje nenustygs-tantis atlikėjas, grojęs solo su visais Lietuvos kameriniais ir simfoniniais orkestrais; bene dešimties festivalių, konkursų, čempionatų įkūrėjas, kamerinio ansamblio „Musica humana“ meno vadovas ir dirigentas; pedagogas, skaičiuojantis jau 25-erius kūrybinės veiklos metus, parengęs kelias dešimtis obojininkų. Kaip tiek daug muzikos, veiklumo ir užsispyrimo telpa viename žmoguje, ir mėginsime išsiaiškinti.

Kiek muzika suteikia prasmės jūsų gyvenimui?

Be muzikos nepraeina nė viena mano diena ar akimirka – tai lyg maistas ir vanduo. Kai žmonės paklausia, kada aš nemuzikuoju, atsakau, kad tik tuomet, kai miegu (*juokiasi*). Labai myliu šį meną ir neskaičiuoju laiko nei pats grodamas, nei dirbdamas su mokiniais, studentais. Svarbu pridurti, kad mano seneliai buvo muzikai, tad galima spėti, jog daug dalykų paveldėjau, ir už tai esu labai dėkingas.

Jūsų senelis Pranciškus Beinaris buvo žymus vargonininkas, chorvedys, kompozitorius, o močiutė Danguolė Bereckaitė-Beinarienė – dainininkė. Kaip nutiko, kad seneliai jums padovanojo būtent obojų?

Apmaudu, kad būdamas vaikas to paklausti nesugalvojavau, o dabar galiu tik spėlioti. Aš seneliams buvau pirmas anūkas, tai tikriausiai į mane dėjo viltis pratęsti muzikų giją. Dar bandyčiau spėti, kad senelis, grodamas vargonais, galbūt labiausiai mėgo obojaus registrą.

Kauno Juozo Naujalio muzikos gimnazijoje pirmuoju jūsų mokytoju tapo obojininkas Vytautas Masteika, apie kurį labai gražiai atsiliepiate spaudoje. Minėjote, kad būtent dėl šio mokytojo nebe norėjote keisti specialybės.

Jis ne tik puikus mokytojas, bet ir nuostabus žmogus. Pamenu, pradėjus lankyti pirmą klasę man didžiausią nuostabą kėlė tai, kad kelskart per savaitę likdavau akis į akį su mokytoju, be būrio kitų vaikų. 45 minutes dėmesys skiriamas tik man! Masteika man buvo it antras tėtis. Jaučiau jo gyvenimišką ir profesinį rūpinimąsi, geranoriškumą, globą, o man, vaikui, šie dalykai buvo labai svarbūs.

Tiesa, paauglystėje svarsčiau mesti muziko kelią. Tačiau net ir dėl šios situacijos mokytojas reagavo labai ramiai, pagarbiai ir racionaliai:

„Jeigu ir netapsi muzikantu, galbūt būsi geras medikas ar sportininkas.“ Taigi Masteikos dėka supratau, kad kartais reikia pasikliauti jausmais ir leisti vykti natūraliems procesams.

Kokie buvo jūsų santykiai su specialybės profesoriais Romualdu Staškumi ir Algirdu Vizgirda studijuojant Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje?

Kaip ir anuomet, taip ir dabar palaikome šiltus, draugiškus santykius. Tai žmonės, parengę mane didžiai scenai. Profesorius Staškus buvo obojaus pedagogas bakalauro, magistrantūros ir aspirantūros pakopose. Doktorantūroje mane lydėjo profesorius Vizgirda ir visai nesvarbu, kad jis fleitininkas, o aš obojininkas, – bendravome jau kitomis muzikinėmis dimensijomis.

Ar buvote toks veiklus studijų metais?

Kai iš Kauno atvykau studijuoti į Vilnių, supratau, kad į gyvenimą reikia kibtį pačiam, sykiu padėti tėveliams palengvinti finansinę naštą. Pamenu, vyko pirmas susitikimas su tuometiniu Pučiamųjų instrumentų katedros vedėju, klarnetininku profesoriumi Algirdu Budriu. Jis nusprendė, kad į akademiją reikia grąžinti pučiamųjų orkestrą. Ir kai paklausė, kas iš mūsų, studentų, norėtų eiti laboranto pareigas – pats pirmas pakėliau ranką. Tiesą sakant, net nenumaniau, kas tas laborantas. Tačiau buvau laimingas, kai profesorius mane paskyrė į minėtas pareigas. O vėliau sužinojau, kad už darbą dar gausiu daugiau nei 100 litų per mėnesį!

Po kurio laiko įsidarbinau Lietuvos simfoniniame pučiamųjų orkestre (anuomet Valstybinis pučiamųjų instrumentų orkestras „Trimitas“ – L. S.), vėliau Lietuvos kariuomenės orkestre, esu grojęs Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro, Lietuvos nacionaliniame simfoniniame, Lietuvos valstybiniame simfoniniame orkestruose. Įsisukau į tikrą pasiutpolkę.

Organizuojate Lietuvos obojininkų čempionatą, Tarptautinį Liutauro Vėbros obojininkų konkursą, Tarptautinį kamerinių ansamblių konkursą „Muzikinė akvarelė“, Tarptautinį Juozo Pakalnio atlikėjų pučiamaisiais ir mušamaisiais muzikos instrumentais konkursą, Tarptautinį obojininkų festivalį ir dar daug kitų. Taip pat esate Lietuvos obojų kvarteto (vėliau kvinteto) įkūrėjas. Iš kur tiek energijos ir noro?

Nesakau, kad nepavargstu. Kartais reikėtų ir šeimai skirti daugiau dėmesio... Bet vadovaujuosi posakiu „Juo daugiau darai – juo daugiau ir padarai“. Sakoma, kai šeimoje yra vienas, du vaikai – sunku,

bet kai yra dešimt – lengviau, nes jie vienas kitą augina. Taip pat ir su festivaliais, konkursais bei kitais muzikiniais renginiais – jie vienas kitą papildo.

Esate stažavęs užsienyje. Kaip tai formavo jus kaip muziką?

Pagrindinės kultūros, kurios man turėjo didžiulę įtaką, – prancūzų ir vokiečių. Prancūzija man, kaip obojininkui, yra šalis numeris pirmas. Būdamas studentas pagal „Erasmus“ mainų programą išvykau į Lioną pasitobulinti pas geriausią to meto obojininką – prof. Jeaną-Louisą Capezzali ir jo asistentą Jérôme'ą Guichard'ą.

Patekti pas tokio lygio pedagogą padėjo prof. Vizgirda, nes jis buvo pakvietęs Capezzali koncertuoti Lietuvoje. Profesorius man suteikė išskirtinę galimybę pagroti svečiui. Išgirdęs mane Capezzali pakvietė į Lioną sakydamas: „Turite didžiulį talentą, bet numanau, kad dar yra dalykų, kuriuos jums reikėtų sužinoti.“ Prancūzijoje Capezzali mane išmokė groti obojumi taip, kad nevarginčiau raumenų, sužinojau tikslių metodikos subtilybių, mokėmės daug prancūziško muzikinio repertuaro. Per šešis mėnesius išmokau, parengiau apie 50 kūrinių!

Vokietijoje taip pat turėjau labai naudingų stažuotčių pas profesorių Georgą Meerweiną. Vokiečių muzikinėje kultūroje labiau vyrauja konservatyvumas, griežtumas, garso konkretumas, o prancūzų – elegantiškos ekspresijos, romantinis polėkis, garso minkštumas, jo elastingumas.

2018 m. Lietuvos nacionalinės filharmonijos kamerinio ansamblio „Musica humana“ vairą jums į rankas perdavė ilgametis meno vadovas Algirdas Vizgirda. Kaip pradėjote groti šiame ansamblyje?

1999 m. Vizgirda mane pakvietė pagroti Nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje ansamblio 25 metų veiklos progą. Tada patyriau lengvą šoką, nes anuomet ansamblių sudarė tik keturi instrumentai (fleita, obojus, violončelė ir klavesinas), o atlikėjai buvo aukščiausios klasės muzikai. Pavyko labai gerai pasirodyti, jaučiausi įvertintas. Kitais metais tapau ansamblio nariu, pakeičiau Romualdą Stašką. Vizgirda skatino ir toliau aktyviai muzikuoti drauge, tai mane įkvėpė ir įpareigojo nenustoti tobulėti. Esu labai dėkingas profesoriui ir Nacionalinei filharmonijai už galimybę dabar kaip vadovui tęsti darbą, kurti naujus projektus, programas su nuostabiu ansambliu „Musica humana“, kuris 2024 m. švęs savo 50-metį.

Kokius darbus spėjote nuveikti per penkerius vadovavimo metus? Kokių užmojų turite ateičiai?

Robertas Beinaris ir jaunoji obojininkų karta

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

Robertas Beinaris ir ansamblis „Musica humana“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Pradėkime nuo to, kad „Musica humana“ yra specifinės sudėties (fleita, obojus, 9 smuikai, altas, violončelė, kontrabosas, klavesinas arba vargonai – L. S.), bet kartais sugalvojame atlikti ir stambius kūrinius. Tad norint įgyvendinti tokius užmojus reikia skirti daug laiko kūrinių aranžavimui – šiuo požiūriu didžiausias darbas tenka mūsų ansamblio klavesinininkui ir vargonininkui Gediminui Kvikliui. 2019 m. su „Musica humana“ pastatėme miuziklą „Sidabrinis Ežerinis“ (kompozitorė Vaida Striaupaitė-Beinarienė). Šiuo metu kuriamas dar vienas miuziklas, nes anas sulaukė didžiulio pasisekimo. Taip pat sukūrėme nemažai programų, kurias vis kartojame: tai „Nuostabūs amžius“ su dainininkais Kristina Zmailaite ir Edmundu Seiliumi, „Didingieji garsai“, „Muzikiniai šachmatai“, „Obojaus ir kontraboso dvikova“, „Antonio Vivaldi muzikos ekspresijos“, „Disnėjaus filmų muzika“ ir kiti. Svarbu paminėti ir 2021 m. mūsų įgyvendintą grandiozinį projektą (dalyvavo apie 100 žmonių) – operą „Neringa“ (režisierius Vytautas Rumšas, kompozitoriai Striaupaitė-Beinarienė, Loreta Narvilaitė, Algirdas Martinaitis). Esame įrašę dvi naujas kompaktines plokšteles. Grojame dar daugiau lietuviškos muzikos, dalyvaujame nacionaliniame moksleivių kūrinių konkurse „Mano nata“, atlikdami jaunųjų kompozitorių kūrinius. Kartu su kunigu Pranciškumi Čiviliu įkūrėme naują sakralinės muzikos festivalį, kurį skyrėme Palaimintajam Teofilui. Tęsiame tarptautinį kamerinės muzikos festivalį „Kuršių nerija“, kuris šiais

metais bus jubiliejinis – 25-asis. Na, o šiuo metu kuriama nauja kamerinė opera „Meilės legenda“, premjera įvyks šių metų birželį. Taigi ansamblyje radosi daug naujų idėjų ir jau spėjome nemažai nuveikti.

Man teko garbė parengti paskutinį interviu su šviesaus atminimo vargonininku Bernardu Vasiliausku. Jis sakė, kad pasaulyje yra dvi svarbiausios profesijos – gydytojo ir pedagogo. Ar sutiktumėte su šia mintimi?

Sutinku. Pedagogą drįsčiau sutapatinti ir su kunigu, nes abiem būtinas pašaukimas. Deja, Lietuvoje pedagogika dar nėra prestižinė profesija. Kad patenkintų savo minimalius poreikius, pedagogas turi dirbti per kelis darbus. Pavyzdžiui, Prancūzijoje ar Vokietijoje pedagogai, dėstydami vienoje įstaigoje, per mėnesį gauna net keturženklės ar penkiaženklės sumas. Tai daug ką pasako apie pamatines vertybes.

Kokią vietą pedagogika užima jūsų daugialypėje muzikinėje veikloje? Galbūt ji svarbiausia?

Pedagogika man labai patinka, myliu visus savo mokinius ir studentus. Labai noriu išugdyti daug puikių obojininkų, būsimų obojaus mokytojų, nes šiuo metu jaunieji muzikantai šiek tiek prisibijo šios srities. Smagu, kad Muzikos ir teatro akademijoje galiu ugdyti obojininkus ne tik iš visos Lietuvos, bet ir atvykstančius iš užsienio – Latvijos, Lenkijos, Danijos, Graikijos, Japonijos.

NUKELTA I 3 PSL.

Suskambėjęs optinis menas

Ciklo „Muzika Vilniui“ koncertuose pristatytas italų kompozitorius Ivanas Fedele

MARIUS JOKUBAITIS

Gegužę buvo tęsiamas festivalio „Muzika erdvėje“ projektas „Muzika Vilniui“. Intrigavo trečiojo kviestinio kompozitoriaus Ivano Fedele sumanymas sukurti muziką, įkvėptą minimalizmo ir optinės dailės atstovo Kazio Varnelio kūrybos. Gegužės 25–27 d. Varnelio namuose-muziejuje ir Vilniaus rotušėje įvyko italų kompozitoriaus pasaulinė premjera „Varnelis Variations“ fortepijonui ir elektronikai, skambėjo „X-Tension 3“ (2019), „Immagini da Escher (2005), „Nachtmusik“ fortepijonui (2008) ir „Maja“ (1999) – muzika perpasakota Giuliano Corti poema apie mitologinę nimfą sopranui ir instrumentiniam ansamblui.

Puikus festivalio organizatorių sumanymas prieš Fedele premjerą „Varnelis Variations“ klausytojus supažindinti su Varnelio kūryba. Kaip buvo matyti, daugelis į muziejų atėjo pirmą kartą. Įspūdingos drobės, Stasio Ušinsko dekoratyvios tapybos inspiruota kūryba, optinio meno darbai, jų koloritas, geometrinėmis abstrakcijomis kuriamas minimalizmas, tautinių raštų inkluzai į pačią optinio meno esmę, juodos ir baltos deriniai bei trimatčio vaizdo kuriamos optinės variacijos darė didžiulį įspūdį.

Nuostabu buvo apsilankyti dar vienoje, senamiestyje esančioje ypatingo intymumo kamerinėje salėje – kažkur palėpėje, užtemdytais langais, su viduryje stovinčiu kabinetiniu fortepijonu. Priešais pianistę – kompiuteriu valdoma elektronika, salėje išdėstyti garsialbiai. Muzikologė Rasa Murauskaitė sumaniai pristatė kompozitorių ir atlikėjus: pianistę Indrę Baikštytę ir elektronikos meistrą (pavadintą mokslininku) Alvise’ą Vidoliną.

Kompozitoriaus Fedele tikslas – muzika sužadinti bendrystės

su Varnelio menu įspūdį. Juoda ir balta, varijuojami atskiri elementai, ląstelės, spalvinės plokštumos... „Minimalizmas, bet ne amerikietiškas. Muzika – tai kalba, kurią reikia išklausti ir kiekvienam rasti savo prasmę“, – sakė kompozitorius.

Indrė Baikštytė – viena tų pianistų, kurie geba rasti prasmę vis kažką naujo pateikiančioje XXI a. muzikoje. Ypač sudėtingą partitūrą, reikalaujančią puikios manualinės technikos, ji pripildė lingvистinės semantikos ženklų. Garsinis naratyvas buvo persmelktas prasmingų klausukų, šauktukų, raiškių pauzių, kontrastingų nuotaikų kaitos. Spalvų žaismą elektronika meistriškai papildė Alvise’as Vidolinas. Garso kolonėlės buvo skirtos ne dinamiškai aktyvinti, bet koloritui, niuansams erdvėje formuoti. Be lieka pasakyti, kad pasaulinę Fedele kūrinio premjerą išpildė atlikėjai ją įrašė, muzika ir toliau skambės Varnelio kūrybos erdvėje, kurdama įtaigų meno vienį.

Vilniaus rotušėje Fedele kurinių koncertą parengė „LENsemble Vilnius“ atlikėjai: pianistė Jonė Punytė-Svigarienė, Rusnė Mataitytė (smuikas), Arnas Kmieliauskas (violončelė), Giedrius Gelgotas (fleita), Andrius Žiūra (klarnetas), Colinas Crandalas (mušamieji), Alvise’as Vidolinas (elektronika), Monta Martinsonė (sopranas). Dirigavo Vykintas Baltakas.

Žinomas italų kūrėjas, ilgametis Venecijos bienalės muzikos kuratorius Ivanas Fedele studijavo Milano konservatorijoje pas kadaise Lietuvoje gastroliavusį pianistą Bruno Canino ir kompozitorių Azio Corghi, Romos „Accademia Santa Cecilia“ mokykloje pas Franco Donatoni bei filosofiją Milano universitete. 1981 m. už pirmąjį styginių kvartetą pelnė „Gaudeamus“ premiją. Kompozicijos studijose išryškėjo iš tėvo paveldėtas matematikos pomėgis. Tai buvo justai ir koncerte

Indrė Baikštytė ir Alvise’as Vidolinas

skambėjusiuose kūrinuose. Tačiau gilindamasis į naujas technologijas kompozitorius nepraranda muzikinio mąstymo jautrumo kuriamam garso peizažui, muzikos naratyvo spalvingumo ir energijos pojūčio. Išradinga elektronika, atrodo, plėtoja jo erdvinio mąstymo konceptus. Koncerte Rotušėje elektronikos meistras Vidolinas ypač preciziškai valdė garsinę erdvę, salės akustikai netgi suteikdamas privatumų.

Vykintas Baltakas ir „LENsemble Vilnius“

Fedele kūryba atlikėjams – kietas riešutėlis technikos ir meniškumo požiūriu. Tačiau muzikantų meistriškai atliekamas tekstas subtiliai tarpo dirigento Vykinto Baltako sukurtoje ir realizuotoje kurinių koncepcijoje. Pagal Giuliano Corti poemą sukurtame kūrinys „Maja“ vokalui pavesta emocijų raišką perteikti fonetiniais akcentais, kalbamu tekstu, šnabždesiais, išraiškingu dainavimu. Galima tik

pasidžiaugti, kad atsiranda tokių atlikėjų kaip Monta Martinsonė, kurie sėkmingai išbando daugeliui mūsų dainininkų neįveikiamas aktualios muzikos partitūras. Visi „LENsemble Vilnius“, ryškiausio šiuolaikinę muziką propaguojančio kolektyvo, atlikėjai turi didelę patirtį išpildant šiuolaikines partitūras ir kartu su muzikai gilią prasmę suteikiančiu dirigentu Baltaku brandžiai kuria modernios muzikos peizažus.

Arnoldas Schönbergas yra pasakęs: „Man nėra skirtumo tarp šiuolaikinės muzikos ir klasikinio repertuaro. Yra tik puiki arba silpna muzika. O kas daro muziką puikią? Jos gebėjimas išreikšti giliausias emocijas, garsu kuriamą gyvybę per nuolatinę ir ryškią muzikinės kalbos raidą.“ Tai yra ir kompozitoriaus bei atlikėjų kūrybingo tandemio pasekmė, ką patvirtino publikos ovacijų nusipelnantys koncertai. „Muzika Vilniui“ nenustoja skambėjusi, dar laukia naujos Europos kompozitorių dedikacijos miestui.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

Man labai svarbios visos veiklos, kiekvienai jų atiduodu visą save. Džiaugiuosi, kad turiu daug veiklų, tad mano gyvenime nėra rutinos.

Kiek obojininkų jau esate parengę ir ką jie veikia dabar?

Esu parengęs kelias dešimtis. Vienas pirmųjų mano studentų Ugnius Dičiūnas dabar yra Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro obojų grupės koncertmeisteris, pirmasis solo obojus. Praktiškai visi mano buvę studentai groja įvairiuose Lietuvos orkestruose, muzikiniuose bei operos ir baleto teatruose. O baigę studentai užsieniečiai taip pat tęsia sėkmingą karjerą orkestruose ar pedagogikos srityje.

Kaip vyksta jūsų darbas su mokiniais ir studentais?

Vienodų užsiėmimų nebūna, nes kiekvienas žmogus – išskirtinis. Aišku, dirbdamas su vaikais stengiuosi pamokas sisteminti, nes tokie aspektai kaip mankšta, kvėpavimo pratimai mūsų profesijoje turi tapti įprasta rutina. Su studentais tą darau rečiau, nes prarastume daug laiko. Tačiau pasitaiko išimčių, ypač su pirmakursiais, kai visą pasikaitos laiką prašau daryti mankštą arba pūsti ilgus tonus. Kartais jaunesni obojininkai iki galo nesuvokia, kad ta viena nata ar ilgi tonai yra lyg vitaminas C, be kurio jie negalės tobulai groti. Būna, pajuokauju: „Mat tai prierašą „dr.“ prie mano pavardės? Aš esu daktaras ir matau, kad tau trūksta vitamino A, B ar C (pvz., nešvariai intonuoja, nevaldo garso,

netaisyklingai kvėpuoja ir t.t.). Išrašysiu „receptą“, paaiškinsiu, kaip vartoti, bet vitaminus turėsi gerti pats.“ Stengiuosi inspiruoti studentus, mokyti juos savarankiškumo kasdienėje praktikoje. Kartais tenka pabūti ir psichologu, nes studentai susiduria su gyvenimiškomis problemomis. Tad pasitaiko, kad pasikaitoje tik kalbamės, ir studentai tą labai vertina.

Noriu pasidžiaugti visais Pučiamųjų ir mušamųjų instrumentų katedros studentais, jų motyvacija, siekiais ir profesionalumu. Natūralu, kad tarp daugybės studentų pasitaiko turinčių kokių nors rūpesčių. Pamenu atvejį, kai studentas tiesiog pradėjo nebeateiti į pasikaitas. Nuvažiauvau jo aplankyti į bendrabutį, teko kelti jo kritusią motyvaciją. Valandėlę kalbėjomės

apie gyvenimą, vertybes. Jis tai įvertino ir su džiaugsmu pasakė savo draugams, kad jei pas jį buvo atėjęs pats katedros vedėjas, matyt, jis tikrai yra kažko vertas ir reikalingas. Labai džiaugiuosi, kad ta viena valanda pakeitė studento mąstymą ir jis sėkmingai baigė studijas.

Kuo jums svarbus darbas akademijoje? Kas žavi ir ką norėtumėte keisti?

Žavi jauki atmosfera, nuoširdus dėstytojų darbas su studentais, išskirtinis profesionalumas, atsidavimas ir geranoriškumas. Studentų – motyvacija, siekiai, tikėjimas tuo, ką daro, ir nuoširdumas. Norėčiau dar daugiau mūsų visų bendrystės, aktyvumo, visuomeninio veiklumo, įsitraukimo visos akademijos bendruomenės mastu. Esame

gana didelė bendruomenė – muzika, teatras, kinas – bendros mūsų kūrybinės galimybės ir potencialas yra beribiai.

Ko palinkėtumėte studentams LMTA 90-mečio proga?

Linkiu visiems kuo didesnio aktyvumo ir supratimo, kad akademija yra meno laboratorija, iš kurios galima labai daug pasisemti. Taip pat linkiu niekada nenustoti tobulėti. Aš pats ką tik baigiau studijas – simfoninio dirigavimo magistro pakopoje, pas profesorių Dainių Pavilionį. Kaip sakoma, ką žinosi – ant pečių nenešiosi. Taigi linkiu kūrybinių siekių, motyvacijos, sveikatos ir Dievo palaimos mums visiems, Lietuvai.

Dėkoju už pokalbį.

In memoriam Zitai Kelmickaitei

(1951 10 19 – 2023 05 27)

SKIRMANTĖ VALIULYTĖ

Sniegingą praėjusio gruodžio dieną namie tyliai dirbujantis prie kompiuterio suskambo telefonas, kitapus sugriaudėjo Zitos Kelmickaitės balsas: „Vaikeli, tu viską žinai, tik tu gali pagelbėti – su vyrais važiuojam filmavimų į Naująją Vilnią, reikia papietauti, ar yra kokia įstaiga, kad greitai ir padoriai?“ „Žaibo“ picerija – daug negalvodama rekomenduoju. „Tinka!“ – atšauna, o po kurio laiko jau skambina padėkoti iš picerijos. Greit įsispiriu į batus ir maunu bent trumpam pasimatyti, juk ne kasdien pati Zita su LRT komanda Naujojoje Vilnioje! Žaibais apsikabinam, apsikeičiam naujienomis, išpyškina, ką nufilmavusi ir dar filmuos, ko tikėtis laidoje „Ryto suktinis su Zita Kelmickaite“ pirmąjį 2023-ųjų rytą. Įteikiu jai dovanėlę, nes juk šv. Kalėdos, ir išsiskiriam.

Kai žaibu trinktelėjo gegužės 27-osios ryto naujiena, kad Zitos nebėra ir nuo šiol „Suktiniai“ keiasi į dangiškąjį eterį, – sunkiai tuo patikėjau. Zita, kurios buvo apstu visur, kuri kaip Sekminių skersvėjis išjudindavo net labiausiai liulančius nuobodas, nuo kurios per festivalius „Skamba skamba kankliai“ ar „Baltica“ siūbuodavo visas Vilnius bei čion sugužėję svečiai, kuriai

Zita Kelmickaitė

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

pasirodžius bet kurioje auditorijoje kildavo jaudulio bangos, o prabilus LRT eteryje išlakstydavo miegai, atrodė nemirtinga. Bet pati yra sakiusi, kad „nemirtingų dar nesutikau, visi mes mirsim“, tad tenka tai priimti, kaip ir kiekvieną lig šiol patirtą šios mylimos dėstytojos ir kolegės staigmeną.

Regis, visas Zitos Kelmickaitės gyvenimas ir veikla buvo kupini staigmenų. Sunku net apibrėžti jos veiklų aprėptį. Darbavosi kaip muzikologė, muzikos redaktorė, LRT laidų vedėja, folkloristė, festivalių

ir įvairių renginių organizatorė, visuomenininkė, pedagogė, vienu metu net į politiką pasuko. Sunkiai nustygdavo vietoje, tad mielai stverdavosi įvairių darbų ir darė tai nepaprastai entuziastingai, negailėdama laiko nei jėgų.

Savo studentų pirmiausia klausdavo „kas tau įdomu, ką norėtum daryti?“ ir nesuprasdavo abejingumo kamuojamų. O jei jau kuo nors domiesi, tai apipildavo viskuo, kuo tik galėjo, kad tas domėjimasis duotų vaisių – straipsnių, mokslo darbų, radijo ar TV laidų,

koncertų. Gal todėl šiandien po „margą svietą“ išsibarstę jos buvę studentai ar folkloro ansamblių ugdytiniai dalijasi labai asmeniškais prisiminimais apie Zitą Kelmickaitę ir net aštresnį žodį (o jų žemaitiško charakterio moteris pažerdavo kaip iš gausybės rago) mena kaip kažką gražaus, gyvenimą paskaninusio. „Nepagailėkit prieskonių“, – primindavo dėstytoja, šalia profesinių dalykų pamokydama ir kulinarinių gudrybių. Gyvenimas su Zita Kelmickaite, kad ir kur suktųsi – ar folkloro ekspedicijoje, ar mokslo įstaigos auditorijoje, ar TV eteryje, ar viešint josios namuose, – niekada nebuvo nuobodus.

Kai 2021 m. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos muzikologai nusprendė paminėti Zitos Kelmickaitės jubiliejų ir skyrė tam studentų mokslinę konferenciją, teko vesti apskritąjį stalą ir kalbinti jubiliatę. „Jokių biografijų ir nuopelnų aptarimų“ – sutarėme, kad improvizuosim. Jau ko nemėgo, tai tų sausų pristatymų: „yra aprašyta, paminėta, „nežiūzinkim“, geriau papasakosiu, ką dabar darau“, ir su didžiausiu užsidegimu pasakojo kurianti filmą apie šviesaus atminimo dirigentą Algį Žiūraitį. Tąkart prisiminėm ir kitus jautresnius dėstytojos gyvenimo bei veiklos vingius, o jie visada sukosi apie spalvingus žmones, nes prakalbinti žmogų buvo

esminis Zitos Kelmickaitės talentas. Kiek radijo interviu parengta, kiek TV laidų nufilmuota, kiek įdomiausių Lietuvos žmonių pakalbinta, tautosakos įamžinta – didžiulis kultūrinis palikimas ir neįkainojamas pavyzdys kolegoms redaktoriams, žurnalistams, etninės kultūros puoselėtojams.

Zitos Kelmickaitės veikla ir nuopelnai Lietuvai neliko neįvertinti: 1995 m. ji pelnė Jono Basanavičiaus premiją, 1999 m. – LR Vyriausybės kultūros ir meno premiją, 2000 m. Zitai Kelmickaitei buvo įsegtas Gedimino ordino Riterio kryžius, 2018 m. – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžius. Bet pati užvis labiausiai vertino paprastą, šiltą žmonių dėmesį. Gal todėl ją, iškeliausią per patį gražiausią tautinį sambrūzdį – festivalį „Skamba skamba kankliai“, apgieda ir gražiuoju prisimena jūra balsų...

Visur bėgusi ir kūrybinius skersvėjus keldavusi Zita Kelmickaitė sykį įsiminė ir kitaip. Vilniaus arkikatedroje per Vėlines einant procesijai ir „Schola Gregoriana Vilnensis“ giedant „Rūsčią dieną“, žvilgsnis pagavo ją stovinčią prie kolonos su žvake rankoje. Buvo neįtikėtinai rami. Prisimindama tikiu, kad ta ramybė dabar jau atveria vartus į Tėviškės sodą, nes svarbiausią priesaką – mylėti – įvykdė su kaupu. Ačiū, mylima Zita, pasiilgsim!

Anonsai

Mūza Rubackytė kviečia į kelionę po Ferenco Liszto „Klajonių metus“

Vilniaus festivalio muzikinėje odisėjoje – publikos visada laukiama viešnia, pianistė Mūza Rubackytė. Birželio 7-osios koncerte ji skambins įspūdingiausias Ferenco Liszto „Klajonių metų“ ciklo dalis, perteikiančias kompozitoriaus ir universaliją žmogaus gyvenimo ir meilės istoriją. „Šį ciklą groju apie dvidešimt metų. Ir tai darau su didžiausiu džiaugsmu“, – sako Vilniuje, Paryžiuje ir Ženevoje gyvenanti Lietuvos nacionalinės premijos laureatė. Apie tai ir šis interviu, darytas belaukiant Vilniaus festivalio koncerto.

Jūsų gyvenime labai daug vietos Ferencui Lisztui: ne tik dažnai grojate jo muziką, bet ir esate draugijos „Lisztuania“, konkurso „Lisztofonija“ globėja. Kada pamėgote šį kompozitorių?

Pirmąsyk Liszto kūrinį atlikau, kai man buvo vienuolika metų. Garsios pedagogės, mama ir teta, manęs jo nemokė. Priešingai – sakė: „Ne.“ Užsilipau ant kėdės, pasiekiau lentynoje storiausią partitūrą. „Aš pati viską padarysiu!“ – sakiau joms. „Jei tik nori... Bet tavo ranka per

Mūza Rubackytė

A. BALTĖNO NUOTR.

maža.“ Išmokau ir su tuo kūrinium laimėjau konkursą.

Kur slypi šio kompozitoriaus magija?

Dažnai pokalbį apie Lisztą pradedu klausimu: „Ar jūs mylite Lisztą? Jeigu taip, tai kokį?“ Jis yra iš tų asmenybių, tų visapusiškų vyrų, žmonių, kurie viską aprėpė, viską pabandė ir buvo nepaprastai įvairiapusis. Vieni sako: nemėgstu Liszto – jo „Vengriškosios rapsodijos“, kiti – kad jis per daug religingas ar dėl vargonų naudojimo kūryboje.

Kiekvienas galėtų pasirinkti savo Lisztą. Jis gyveno ilgą gyvenimą. Jis iš tų, kurie, jei ką paliesdavo, tai tapdavo auksu.

Daugybę metų skambinate Lisztą. Kaip nuo jo nepavargti, vis atrasti kažką naujai?

Jis atitinka mano žmogaus, kūrėjo, idealą – tokia asmenybė negali atsibosti. Lisztas buvo poetas, rašytojas, kalbant apie muziką – ir dirigentas, ir vargonininkas. Toliau galima šnekėti apie asmenybę, kultūros, net politinį veikėją. Jis buvo sutinkamas karalių, net kalbėta, kad dirbo slaptu Austrijos agentu. Legendų – milijonai, įsimylėjusių moterų – krūva. Susižavėjimas visais bendraamžiais – trečdalis jo kūrybos sudaro kitų autorių muzikos perdirbiniai. Jis propagavo kitų kūrybą.

Kuo jums ypatingi „Klajonių metai“, kuriais, anot kritikų, įeinate į pačią Liszto širdį?

„Klajonių metai“ mano gyvenime atsirado seniai – pjesėmis, gabalais. Juos sudaro 21 poema, Liszto papasakota istorija. Ši odisėja išdėstyta per tris tomus, iš kurių pirmieji – Šveicarija ir Italija, o paskutinis tomas, galėtume sakyti, taip pat Italija, bet išties – tik Roma. Tai – jau seno Liszto religiniai samprotavimai.

„Klajonių metų“ ciklas – lyg jo dienoraštis, kurį visą gyvenimą peržiūrinėjo ir tobulino – transformavo šiuos veikalus. Ir dažnai jų negrojo scenoje, laikė daugiau kaip intymius užrašus.

Veikale yra literatūrinių elementų, inspiracijos šaltinių. Ypač – Šveicarijos

etapui skirtoje dalyje. Tai yra jo kelionė su mylimąja rašytoja Marie d'Agoult. Ji įkvėpė jam gamtos meilę, užtat turime tokias pjeses kaip „Prie šaltinio“, „Audra“, patriotines temas – „Vilhelmo Telio koplyčia“. Visa tai remiasi tekstais – Schillerio, Byrono, Senancouro.

Kiti metai – Marie d'Agoult įsimylėjusio Liszto kelionė į Italiją. Ten atsivėrė vaizduojamojo meno kūrėjų ir poetų darbai – Raffaellio, Michelangelo, taip pat – Dante's „Dieviškoji komedija“, Petrarcos meilės sonetai.

Tai gi šie du ciklai – „Pirmieji metai: Šveicarija“ ir „Antrieji metai: Italija“ – ir sudarys artėjantį mano Vilniaus festivalio rečitalį.

Kodėl būtent šie ciklai?

Todėl, kad trys epopėjos dalys trunka tris su puse valandos. Kai kuriuose festivaliuose, kur leidžia sąlygos, man tenka tai groti. Turiu omenyje, kai koncertas vyksta gamtoje, kur fontanai, žmonės gali pasivaikščioti, kaip tai buvo Liszto mirties mieste Bairoite, gimimo mieste Raidinge ir daugybėje kitų festivalių.

Šį ciklą esu įrašiusi į trigubą albumą, jį groju apie dvidešimt metų ir tai darau su didžiausiu džiaugsmu. Tai nepaprastai sudėtinga fiziškai, emociškai, bet kelionė yra nepamirštama.

Kalbant apie rečitalinį formatą, kaip aš jį pristatau, su pertrauka, – į jį galėjo patekti tiek, kiek galėjo. Pirmoje dalyje skambės visos Šveicarijos pjesės, o antroje – svarbiausi epizodai iš Italijos, kaip operoje būna atrenkamos svarbiausios arijos: „Sužadėtuovės“ pagal Raffaellio paveikslą, trys Petrarcos sonetai Laurai ir Dante's „Pragaro“ inspiracija.

Dirbate ir tarptautinių Liszto pianistų konkursų vertinimo komisijose. Koks jausmas vertinant, kaip kiti skambina jūsų mėgstamą kompozitorių?

Pirmiausia – džiaugsmas, kad pasaulyje yra daugiau Lisztą skambinančių žmonių. Lietuvoje – taip pat. Čia veikia mūsų sukurta asociacija, kuri vadinasi „Lisztuania“ – su „sz“, kaip Liszto pavardė. Mes dirbame darbą: vyksta konkursas „Lisztofonija“. Jaunimas šį autorių pradedą groti nuo pat mažens, anksčiau tai buvo neįprasta. Net man vienuolikos metų buvo uždrausta jį groti, o šiandien tai jau yra įmanoma, žmonės išdrįsta. Dirbdama vertinimo komisijose džiaugiuosi, kad jis skamba. Ir kad skamba taip karališkai. Svarbiausi pasaulyje Liszto konkursai vyksta Utrechte, Veimare, Budapešte.

PARENGĖ DALIA MUSTEIKYTĖ

Aktorystė nėra menas dėl meno

Pokalbis su Severina Špakovska

IGNAS ZALIECKAS

Aktorė Severina Špakovska sukūrė vaidmenis tokiuose spektakliuose kaip „Adomas 2.0“ (rež. Žilvinas Beniušis, Šiuolaikinės intelektualios klounados teatras, 2022), „Nig-gaz“ (rež. Agnius Jankevičius, Kauno miesto kamerinis teatras, 2019), „Signalai“ (rež. Paulius Markevičius, Meno ir mokslo laboratorija, 2018), „Pandemija“ (rež. Jankevičius, „Bad Rabbits“, 2018), „Terapijos“ (rež. Kirilas Glušajevs, Oskaro Koršunovo teatras, 2017), „Neišmoktos pamokos“ (rež. Aleksandras Špilevojus, „Menų spaustuvės“ programa „Atvira erdvė ’16“. 2016) ir kt.

Kuo jūsų, kaip aktorės, veikloje svarbi karaimų kultūra? Kiek tai išplečia scenos meno suvokimą? Gal padeda kitaip priartėti prie temų?

Kultūrinė tapatybė daro įtaką, ko kiems vaidmenims esu pasirenkama. Nors man asmeniškai tai, kas parašyta mano dokumentų tautybės grafėje, ir darbas bei kūryba yra atskiri dalykai. Specialiai šių dviejų aspektų nesieju ir vis dėlto esu karaimų tautybės, turiu tam tikrą genofondą, išvaizdą, bruožus – tai nulėmė keletą vaidmenų kine. Dėl to galiu atlikti daugiau užsieniečių, žydų kilmės, imigrantų vaidmenų. O teatre dėl savo bruožų esu įkūnijusi daug charakterinių veikėjų, bet nesu kūrusi klasikinės lietuvaits ar Džuljetos.

Kūryboje sąlyginai jaučiu rytietiško braižo įtaką. Kartais stipriau traukia prie šios kultūros, jos raštų, taip pat anksčiau žavėjo Balkanų stiliaus muzika. Vis dėlto negaliu teigti, kad tai tiesiogiai susiję su vaidyba, gal labiau bendrai su charakteriu.

Ar esate mąsčiusi pristatyti karaimų kultūrą, apie ją pasakoti teatro scenoje ir taip skatinti jos išsaugojimą? Galbūt jau esate tai dariusi?

Šiek tiek anksčiau norėjau kurti šia tema. Turėjau monospektaklio idėją. Jis buvo pradėtas plėtoti su režisieriumi, bet dėl įvairių išorinių trukdžių neišsiplėtojo. Kūrinio dalys išsipildė kitaip. Buvau pradėjusi kurti dokumentinį filmą apie karaimus, parašiau scenarijų, tačiau vienu metu pajutau, kad nejaučiu didelio poreikio to tęsti, todėl šis projektas taip pat nugulė į stalčių. Galbūt tai įvyko ir dėl to, kad pernai buvo pristatyta nuostabi ansamblio „Lietuva“ ir Lino Rimšos muzikinė drama „Sakmė apie dovanotą širdį“ (rež. Dalius Abaris). Ji pasakoja apie karaimų ir lietuvių santykį, apie karaimų atvykimą į Lietuvą. Projekto pradžioje prisidėjau prie idėjos plėtojimo, o vėliau buvau pakviesta prisijungti kaip atlikėja – pasirodymo pabaigoje atlieku lopšinę karaimų kalba. Šis darbas išpildė

norą, kad profesionalioje Lietuvos scenoje būtų kūrinys, skirtas karaimų kultūrai.

Kiek įtakos kilmė daro jūsų, kaip aktorės, kūrybinei rai-dai? Ar dėl to kildavo sunkumų, o gal, priešingai, buvo naudinga?

Atsimenu, studijuodama Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje supratau, kad mano šeimoje egzistuoja stipri ir nekvėstionuotina vertybių bazė, kuri nėra visiems priimtina ar suprantama. Tai iškilo per pjesių ir istorijų analizę. Taip išsiplėtė bendras pasaulio vaizdinys, suvokiant, kad stiprūs vertybiniai pamatai nėra visuotinė duotybė. Tai – atėję iš karaimų kultūros, pavyzdžiui, šeimos tradicija, pagarba vienas kitam, lojalumas. Ne veltui Lietuvoje karaimai nuo senovės buvo vertinami dėl ištikimybės šalies valdovams, kas daugeliui persidavė ir asmeninių bei darbinų santykių kontekste.

Turite „Raudonų nosių“ veiklos patirties. Kodėl nusprendėte prisidėti prie šios organizacijos?

Visų pirma jaučiau, kad aktorystė nevisiškai išpildo mano norą padėti kitiems iš socialinės perspektyvos. Norėjau prisidėti prie veiklos, kuri didina žmonių gerovę. Be to, prieš pusantrų metų, iki prisijungdama prie „Raudonų nosių“ organizacijos, neplanuotai apsilankiau klounados kūrybinės dirbtuvės, kurias vedė dėstytojas iš Italijos. Tuo metu dar nieko nežinojau apie šį žanrą, iki galo nesupratau, kaip tai veikia, tačiau ta pirma trumpa pažintis leido suvokti, kad klounados žanras gali praturtinti bet kokio pobūdžio vaidybą ir meną, taip pat ir skirtingas gyvenimo sritis. Po šių dirbtuvių svarsčiau daugiau mokytis klounados, bet vis nerasdavau laiko, kol sužinojau apie „Raudonų nosių“ vykdomą atranką. Kadangi apie organizaciją buvau girdėjusi

iš kolegų ir draugų pasakojimų, nutariau būtinai dalyvauti, nors tuo metu gilinau aktorystės žinias Amerikoje ir reikėjo trumpinti kelionę, kad spėčiau į atranką. Kol buvau priimta dirbti „Raudonose nosyse“, teko pereiti keletą mokymosi ir mentorystės etapų. Šioje veikloje susiliejo tiek noras padėti žmonėms, tiek noras įvaldyti klounados žanrą, gebėti pritaikyti jį aktorystėje. Taip atsirado pusiausvyra.

Ar šiandien Ukrainoje vykstančios Rusijos invazijos kontekste „Raudonų nosių“ veikla kaip nors keičiasi, plečiasi?

Taip, karas padarė įtakos mūsų veiklai. Svarbu paminėti, kad iki tol dirbome su pabėgėliais jų centruose – Rukloje, Pabradėje, Vilniuje. Yra atskira „Raudonų nosių“ tarptautinė programa „Emergency Smile“: dalis komandos narių dirbo užsienyje (Graikijoje, Serbijoje, Ukrainoje), o dalis Lietuvoje. Todėl turėjome žinių, kaip dirbti šioje srityje. Prasiidėjus karui jau žinojome, ką daryti, todėl dalis kolegų ėmė dirbti su pabėgėliais. Tokios patirties neturintys komandos nariai buvo greitai apmokyti, kaip veikti esant jautrioms, įtemptoms situacijoms. Plūstelėjus pirmai pabėgėlių bangai iš Ukrainos kelioms valandoms važiuodavome į registracijos centrus, leisdavome laiką su atvykusiais žmonėmis. Vėliau, kai pradėjo atvykti vaikai, ėmėme lankytis jų apgyvendinimo centruose. Dirbome ne pagal klasikinį vizitų standartus, bet pagal vis besikeičiančios situacijos ir poreikio niuansus – vykdami padėti, kur labiausiai reikia. Tai truko pusę metų. Kas tik turėjo papildomo laiko, skirdavo jį Ukrainos situacijai.

Džiaugiuosi, kad „Raudonos nosys“ nėra tik gydytojai klounai, kad tai ir administracinė komanda, kuri reaguoja į kilusias problemas, derina susitikimus, tikrina poreikį, renka kontaktus. Ši komandos dalis

Severina Špakovska spektaklyje „Adomas 2.0“

G. JAUNISKIO NUOTR.

mums suteikė galimybę dalyvauti įvairiuose procesuose, prie kurių prisidedame iki šiol. Nors pati šiuo metu esu pristabdžiusi veiklą „Raudonose nosyse“ dėl asmeninių priežasčių ir darbo krypties kaitos, kolegos sėkmingai tęsia darbą ir su pabėgėliais, ir su nuolatinėmis programomis vaikų ligoninėse, senjorų namuose bei specialiųjų poreikių įstaigose.

Ar aktorystė jums yra ne tik meninis, bet ir socialinis aktas? Ar šios dvi sritys susijungia jums veikiant teatre ir už jo ribų?

Aktorystė man niekada nebuvo menas dėl meno. Visada norėjau, kad kūrinys, prie kurio prisidedu, turėtų papildomą vertę: tai gali būti žinutė, patirtis, temos, per kurias žiūrovas turi galimybę kelti sau rūpimus klausimus. Man visada patiko menas, kuriantis pridėtinę vertę, ar toks, kuris pasiūlo daug gero humoro, kai žmogus gali atsipalaiduoti ir pasijusti geriau, net jei tai juokas pro ašaras. Menas nebūtinai turi būti socialinis, bet jei jis turi šią potekstę ar poveikumą, tai labai vertinga.

Paminėjote, kad pradėdate naujas veiklas. Ar jos susijusios su aktoryste ir menu?

Šiuo metu pradėjau gilintis į holistinę mediciną. Taip išpildau jau

minėtą norą ne tik vaidinti, bet ir padėti kitiems. Į šią mediciną gilinuosi iš daugelio skirtingų perspektyvų – hipnozės, jogos, žiedų esencijos ir mineralų terapijos, gulinio cirkuliacinio kvėpavimo (rebefingo). Pastarąjį pusmetį skyriau mokslams ir žinių, patirties kaupimui. Noriu save nukreipti į tiesioginę pagalbą žmonėms, kad galėčiau būti dar naudingesnė visuomenei. Dėl to šiuo metu esu beveik sustabdžiusi aktorinę veiklą, nors dar vaidinu kelete spektaklių ir esu visiškai atvira pasiūlymams filmuotis, nes tai lengviau suderinti nei su darbu repertuariniame teatre. Į dalį spektaklių buvo įvesti dubliuojantys aktoriai. Taip kūriniai gali gyvuoti ir toliau džiuginti žmones, nors juose ir nevaidinu.

Kokia šiandien didžiausia jūsų, kaip aktorės, svajonė?

Aktorinių ambicijų stipriai sumažėjo, todėl nusprendžiau daryti pertrauką. Per aktorinio darbo laikotarpį jaučiausi daug patyrusi, įgyvendinusi norus. Aišku, jei daugiau labai įdomų vaidmenį kine ar teatre, manau, priimčiau jį su džiaugsmu, nes kurti personažus, istorijas, džiuginti žiūrovus ar dovanoti prasmingą laiką man labai patinka. Negaliu teigti, kad nebekursiu teatre ir kine, tai vis dar mėgstu ir dėl aplinkos, kurioje galiu kurti, ir nuostabių kolegų. Šiuo metu jaučiu, kad iš profesijos tai tapo hobiu. Jei gaunu pasiūlymų, bandau juos derinti su kitomis veiklomis.

Dabar svajoju išprasminginti bei įsigilinti į tiesioginę veiklą su žmonėmis ir tapti naujų sričių profesionalė. Šiuo metu mano darbas apima žinias, kurias gavau iš teatro ir kitų patirčių. Pavyzdžiui, darbą su vaizduote, besiremiantį į iš Michailo Čechovo technikos kylančią psichodinamiką, naudojančią daug minties ir kūno galios, pasitelkiant hipnoterapijoje. Niekas nedingsta, tik įgauna kitą formą. Todėl šiuo metu noriu kristalizuoti savo veiklas į tokį pavaldą, kuris būtų kuo naudingesnis kitiems.

Dėkoju už pokalbį.

Severina Špakovska spektaklyje „Sakmė apie dovanotą širdį“

M. ALEKSO NUOTR.

Klasikinis Čechovas. Šiuolaikinis Čechovas.

Mūsų Čechovas

Iwano Wyrpajewo spektaklis „Dèdè Vania“ Varšuvoje

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Jau penkerius metus į Lenkijos Arnoldo Szyfmano vardo teatre Varšuvoje (*Teatr Polski im. Arnolda Szyfmana w Warszawie*) vaidinamą spektaklį „Dèdè Vania“ pagal Antono Čechovo pjesę susirenka pilna salė žiūrovų. Mano pagrindinis tikslas buvo pamatyti, kaip į Čechovo herojus įsikūnija tokios megažvaigždės kaip aktoriai Karolina Gruszka (Jelena Andrejevna), Maciejus Stuhras (Astrovas) ir, žinoma, didysis Andrzejus Sewerynas (Serebriakovas). Beje, nuo 2011 m. legendinis aktorius yra ir šio teatro vadovas.

Nuostabioje kelionėje į Varšuvą gavau daug daugiau – akistatą su aštriu, nuo per šimtmetį susikauptusių interpretavimo „tradicijų“ atšveistu, pilną krūtinę oro įkvėpusiu Čechovu. Savo amato meistras, dramaturgijos virtuozas, sukūręs puikią, ironišką tragikomediją, režisieriaus Iwano Wyrpajewo spektaklyje atgyja visa neišsemiama energija ir dvasinė jėga.

Milžiniškų spygliuočių tankmė, rėminanti medinę sodybą, didžiulė atvira terasa, keli masyvūs antikvariniai baldai ir devyni personažai, judantys savo kasdienėmis trajektorijomis. Jie dėvi kostiumus, kurie

nerėztų akies šiuolaikinėje elegantiškoje Varšuvos minioje, bet kartu nenumaldomai įkvėptus 1897 m. mados žurnalų. Lakoniška dailininkės Annos Met ranka viršutiniame šio vizualinį orgazmą išprovokuojančio scenovaizdžio kampe paliko kaboti fluorescencinį užrašą: „Czechow Wujaszek Wania“ (Čechovas Dèdè Vania).

Režisierius Wyrpajewas griežta šios teatrinės visatos kūrėjo valia dviejų valandų sceninį spektaklio veiksmą senovinės uždangos nusileidimu suskaido į keturias dalis, prieš kiekvienos pradžią primindamas, kad matysime keturių veiksmų scenas iš kaimo gyvenimo. Šiuo meniniu sprendimu režisierius sugriauna spektaklio vientisumą ir suteikia žiūrovams prabangą tapti emociškai laisviems nuo to, kas vyksta scenoje, bei laisviems rinktis sau priimtina šio kūrinio traktuotę, taip tarsi sukuriant kelis šimtus spektaklio variantų, paraleliai vykstančių kiekvieno žiūrovo vaizduotėje. Manasis variantas susikontcentravo į prarasto Sonios kaspino likimą.

Gali būti, jog tokią stiprią atgijusio, vienam sceniniam mirksniui prikelto Čechovo iliuziją sustiprina žinojimas, kad klasiką imasi interpretuoti režisierius dramaturgas, kiekvienu savo pastatymu teigiantis

sceninę teksto viršenybę. Iš esmės Wyrpajewo „Dèdè Vania“ yra ne apie „kaimo gyvenimą“, o apie Čechovo tekstą. Todėl prieš mūsų akis vyksta ne gyvenimas, o būtent pjesės veiksmas. Todėl režisierius vėl panaudoja jau savo firminiu vadinamą sprendimą – leidžia aktoriams sakyti tekstą, išlaikant psichologinę distanciją. Toks triukas leidžia aktorei Gruszkai pabrėžti perdėtą savo herojės teatrališkumą ir atskleidžia jos rodomų jausmų dirbtinumą, falšą. O Stuhriui, vaidinančiam Astrovą, – visa jėga ištransliuoti ribinį savo personažo tikėjimą kova už ekologiją, miškų išsaugojimą. Šis susikoncentravimas į aktyvizmą herojui tarsi padeda susitaikyti su būtinybe vilkti pasibjaurėtiną kasdienio gyvenimo našta, o aktorius netiesiogiai išreiškia savo tikrą aktyvaus kovotojo už ekologiją poziciją. Šiame čechoviškų santykių trikampyje stublbinantis Seweryno Serebriakovas – ištis senas, be galo save mylintis ir visiškai nuoširdžiai išsakantis gebėjimą galvoti tik apie save, egoizmo viršukalne atsiskleidžiantis scenoje, kai siūlo tiesiog parduoti dvarą saviems poreikiams tenkinti.

Dèdè Vanią spektaklyje vaidina aktorius Dariuszas Chojnackis. Netikėtai energingas, netramdantis savo personažo stichiškumo

Maciejus Stuhras ir Karolina Gruszka spektaklyje „Dèdè Vania“

K. CHMUROS-CEGIELKOWSKOS NUOTR.

aktorių pristato jį išgyvenantį beveik ribinę emocinę būseną prieš fizinį smūgį, infarktą. Jo Dèdè Vania garsus, nelieka beveik įprastinės šiuolaikiniame teatre tapusios geibaus nevykėlio traktuotės. Šis energijos fontanas neišsenka iki finalo, paskutinėje scenoje Voinickiui su Sonia kalbant apie svajonę pagaliau pailsėti, jis transformuojamas į gryną, tikėjimą, beveik religinės ekstazės nušviestą viltį. Tikrasis dvasingumas Wyrpajewo spektaklyje lieka pagrindinio personažo – Dèdės Vanios – prioritetuiniu keliu.

Spektaklio pabaiga, griausmingos ovacijos, ant kojų pašokę žiūrovai parterijoje, ložėse ir ką tik Čechovo „Dèdè Vanią“ suvaidinusių

aktorių grupės nusilenkimas, visiems kartu išskleidžiant Ukrainos vėliavą. Tyliai, be lozungų, be patoso ir įgarsintų atsisaukimų – iš širdies į širdį. Įspūdingo solidumo ir turiningumo spektaklio programėlėje išvardinti visi penki šio nuo 1913 m. gyvuojančio Lenkų teatro repertuare pristatyti Čechovo kūriniai. Favoritai – „Dèdè Vania“ ir „Vyšnių sodas“. Abu spektakliai ir šiuo metu rodomi žiūrovams, nebijant ir nevengiant jokių nepatogių klausimų ir pačių paradoksaliausių atsakymų. Vieną iš tokių padėjo suformuluoti mano matyto spektaklio programėlė – galbūt kiekviena epocha turi savo literatūrinius herojus?

Lėlių gyvenimas užgesus šviesoms

Kauno valstybinio lėlių teatro spektaklis „Slaptas lėlių gyvenimas“

MIGLĖ MUNDERZBAKAITĖ

„Sustojusio laiko karalystė“ – vienas taikliausių lėlių teatro apibūdinimų, kokių teko girdėti. Šiuos žodžius naujausiame Kauno valstybinio lėlių teatro spektaklyje „Slaptas lėlių gyvenimas“ ištaria Meistras (Remigijus Endriukaitis). Ir, žinoma, kalbama ne apie kokią kūrybinę stagnaciją ar kitą neigiamą reikšmę turinčią situaciją, o apie būseną, apimančią patekus į vertingą, įtraukų lėlių teatro spektaklį, kuris priverčia pasinerti į tai, kas vyksta scenoje, nedirsčiojant į laikrodį. Režisierės Mildos Mičiulytės ir dramaturgės Daivos Čepauskaitės kuriamas pasakojimas veda į paslaptinę lėlių pasaulį ir kelia klausimus – kas nutinka, užgesus scenos šviesai, ir kas lieka, nebelikus kūrėjo?

Lėlių teatras turi pranašumą: išliekančią apčiuopiamą materiją – lėles, atgaivinančias prisiminimus

Scena iš spektaklio „Slaptas lėlių gyvenimas“

D. STANKEVIČIAUS NUOTR.

apie savo kūrėjus ir joms scenos gyvenimą suteikusius aktorius. Šis spektaklis skiriamas 65 metų lėlių teatro jubiliejui. Premjerą palydėjo ir vienas geriausiai pastaruoju metu organizuotų teatro renginių, kuriame išreikšta pagarba buvusiems ir esamiems teatro kūrėjams bei visiems prisidedantiems prie

teatro gyvavimo proceso. Teatro patalpose atidaryta dailininko, lėlininko Vitalijaus Mazūro kūrybos paroda „Išsigelbėjimas“. O naujausiame spektaklyje matome Mazūro, Jūratės Stauskaitės, Valerijaus Račkovskio ir Aldonos Jankauskienės lėles – išraiškingus skirtingų pasakų personažus.

Pritariu kolegės teatrologės Deimantės Dementavičiūtės-Stankuvienės minčiai, kad jaunosios kartos režisierė Mičiulytė statydama savo trečiąjį spektaklį „Slaptas lėlių gyvenimas“ išlaikė besiformuojantį, jai būdingą stilių kurti ne vieną siužetinės linijos sluoksnį. Spektaklyje ne tik režisūriniais ir dramaturginiais, bet ir vizualiniais (dailininkas Sergejus Bocullo, šviesų dailininkas Džiugas Vakrinas, videomenininkas Mikas Žukauskas) bei muzikiniais sprendimais (kompozitorius Deividas Gnedinas) kuriami du persidengiantys, vienas kitą keičiantys pasakojimai. Abu jie turi savo auditoriją. Sentimentalų, nostalgiską, susimąstyti apie kūrybos ir kūrėjo santykį bei pasiliekančių kūrinių vertę skatinantį leitmotyvą įkūnija Meistro personažas, vaidinamas aktoriaus Endriukaičio. Energingą, nuotaikingomis ankstesnių spektaklių ištraukomis ir gimtadienio nuotaikomis pulsuojančią istoriją

kuria aktoriai Saulius Bagaliūnas, Audronė Grėbliauskienė, Dominyka Budinavičiūtė, Darius Krapikas, Rūta Kumpikaitė ir, žinoma, lėlės – Linksmyjų gaidžiukų duetas, Juodoji višta, Mėlynasis šuniukas ir Pinokis, atstovaujantys teatro istorijai. Spektaklis leidžia pamatyti, prisiminti kitų spektaklių lėles arba su jomis susipažinti.

Senųjų lėlių pri(si)kėlimą iš užmaršties ir pagrindinę intrigą sukuria šiuolaikinių lėlių laiškas, kuriuo jos atsisako tą vakarą vaidinti teatre. Šios istorijos vingiai sudomina mažuosius žiūrovus. Lėlės tai siekia nepriklausomybės ir laisvės nuo kūrėjo, tai nori atgyti ir tapti gyvais žmonėmis. Jų norai bei galimos pasekmės vizualizuojamos ir rimtai, ir šmaikščiai. Aktoriai svarsto galimybę kurti spektaklius be lėlių, o lėlės – be jais manipuluojančių aktorių. Pasakojimas

NUKELTA Į 7 PSL.

Tarp literatūros ir choreografijos

Baletas „Baubas“ Latvijos nacionalinėje operoje

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS

Naujausias Latvijos nacionalinės operos baletu trupės spektaklis – Oleksandro Rodino baletas „Baubas. Siaubo naktys“, kurio premjera įvyko 2023 m. balandžio 20 d., – atgaivino vaikystės prisiminimus apie nedideliame ir dar nespaltvotame televizijos ekrane žiūrėtą, ko gero, vieną pirmųjų sovietinių siaubo filmų, sukurtą 1967 m. pagal Niko-lajaus Gogolio apsakymą.

Kompozitoriaus Oleksandro Rodino (g. 1975) kūryba jau pažįstama ir Lietuvoje – Kauno valstybiniame muzikiniame teatre 2022 m. rudenį įvyko jo baletu „Aladinas“ premjera. Tiek „Aladinas“ Kaune, tiek „Baubas“ Rygoje – baletų, pastatytų Kyjive, kartotės, kurios, nepaisant skirtingų žanrų ir tikslinių auditorijų, atspindi ir dalį šiuolaikinio Ukrainos šokio diskurso.

Moldovoje gimęs choreografas Radu Poklitaru (g. 1972), Valstybinio Permės choreografinio koledžo ir Baltarusijos valstybinės muzikos akademijos absolventas, sukūręs daug baletų Moldovoje, Rusijoje, Čekijoje, Serbijoje, jau ilgą laiką gyvena ir dirba Ukrainoje, yra pagrindinis Kyjivo akademinio moderniojo baletu teatro baletmeisteris (čia 2019 m. pirmą kartą ir buvo pastatytas „Baubas“), taip pat Ukrainos nacionalinio kultūros ir meno universiteto profesorius.

Gegužės 14 d. Rygoje matytas „Baubas“, rekomenduojamas vyresniems nei keturiolikos metų žiūrovams, – aiškos struktūros spektaklis, kuriam libretą parašė pats choreografas, susidomėjęs kompozitoriaus jam pasiūlyta pusvalandžio trukmės siuita „Baubo“ tema. Spektaklio siužetą siekta modernizuoti – į Gogolio pasakojimą įtraukti epizodai su erotiniais pagrindinio veikėjo Chomos Bruto sapnais, pasilinksminimu naktiniame klube, kur Choma susitinka su Mergina-Ragana; ji pasirodo Chomos kambarėje, miršta ir vėliau pašarvojama cerkvėje – toliau Gogolio siužeto laikomasi gana ištikimai.

Režisūriniu ir choreografiniu požiūriu spektaklis gana iliustratyvus, kinematografiška scenų kaita kuria tolygų baletu ritmą, jame nėra ištęstų epizodų. Choreografija sukurta remiantis moderniojo šokio

estetika su klasikiniu baletu atgarsiais, naudojami mechaniški, utriuoti judesiai, aktyvi gestikuliacija, turinti padėti žiūrovams perskaityti spektaklio turinį, kurį prikišamai pasakoja ir aksesuarai: raudoni kvietimai į klubą, vėrinys, cigaretės, taurės.

Spektaklio scenografijos idėjos autorė ir vaizdo dizainerė Olga Nikitina neapkrėvė scenos. Joje tėra vienintelis objektas – kubas, dengiamas peršviečiamų uždangų. Kube ant pakylės vyksta dalis spektaklio scenų, o ant uždangų projektuojami statiški ir animuoti vaizdai, tarp jų – ir didžiulė ranka, retkarčiais įtraukianti veikėjus vidun ar juos išbaidanti į šalis. Uždangos klostės projekcijas nutolina nuo tikroviškų formų, tačiau jų vaizdinių gausa visam baletui suteikia populistinį atspalvį. Scenografinius objektus kuria ir juodos dėžės ant ratukų, iš kurių suformuojami reikiami elementai: stalas, prie kurio susėda seminaristai, ar pakyla, kuria lėtai eina Rektorius.

Olenos Antokhinos šviesų dizainas perteikia istorijos mistiškumą, bet jo pavidalai retkarčiais daro koncertų ar televizijos programų įspūdį, todėl įtaigesnės, prasmingesnės pasirodė tos scenos, kuriose naudojami saikingesni šviesos efektai.

Dmytro Kuriatos kostiumai siu-luetų ir spalvų požiūriu tiesmukai charakterizuoja veikėjus: Choma ir kiti seminaristai vilki juodas

sutanas primenančius drabužius, Chomos siela apdengta baltai, Mergina-Ragana – raudonai, klubininkų drabužiuose atpažįstamos džinsų elementų aplikacijos. Antrame veiksmo pasirodančių baubų tamsius kostiumus papildė efektingos kaukės su raitytais ragais ir kaukolėmis, primenančios Meksikos Mirusiųjų dienos ekstravaganciją; Baubo kaukė – pati puošniausia, iš jos Mergina-Ragana dar ištraukia ilgus raudonus per pusę scenos nusidriekiančius pražūtingą Baubo žvilgsnį.

Svarbiausios baletu – Chomos ir Merginos-Raganos scenos, pirmiausia klube, o paskiau ir Chomos kambarėje. Kurdamas Merginos-Raganos paveikslą choreografas naudoja valdingus „raganiškus“ mostus, dėl kurių jaunuolis, kitų klubininkų kilstelėtas į viršų, sklendžia oru, taip iliustruojant antgamtiškas Merginos galias. Chomos kambarėje vykstantis jo ir Merginos duetas balansuoja ties sapno ir tikrovės riba, čia taip pat gausu smulkių, kartais labai tiesiogiai muziką vizualizuojančių judesių, rodančių į raganos kerus pakliuvusio Chomos bejėgiškumą. Tokią nuotaiką paryškina ir siurrealistinės vaizdo projekcijos, „užklojančios“ ant Chomos pečių įsitaisiusios Raganos skrydį, kurį perteikia ir akrobatiškos duetinės kombinacijos. Šią sceną keičiantis fiziškai agresyvus duetas vaizduoja Chomos

Scena iš baletu „Baubas. Siaubo naktys“

priešinimasis Raganos kerams, o finale konvulsyviai kretančios jos kojos leidžia suprasti, kad blogis nugalėtas, tik neaišku kur – sapne ar tikrovėje.

Didžioji antro veiksmo dalis vyksta cerkvėje, kurioje Choma sutinka už atlygį praleisti tris naktis. Čia vėl gausu režisūrinių, choreografinių ir scenografinių iliustracijų – projekcijoje matomas cerkvės skliautas, nubrėžiamas kreidos ratas, naudojant apšvietimą nusileidžiantis ant žemės ir nuo prisikėlusios Raganos apsaugantis ne tik Chomą, bet ir jo sielą, įkūnijamą šviesiais drabužiais apsisivilkusio kito šokėjo. Žmogaus dualistinės prigimties atskleidimas dažnas šiuolaikinėje choreografijoje; šioje versijoje Choma jau pirmą naktį savo sielą išstumia už rato ribų, atiduodamas ją į baubų rankas. Kasnakt baubų daugėja,

Scena iš baletu „Baubas. Siaubo naktys“

A. ZELTIŅOS NUOTRAUKOS

ATKELTA IŠ 6 PSL.

papildomas istoriniais ir šiuolaikiniais tarpais – energingu šokiu, dainomis, atliepiančiomis vaikų dabartį. Tik pabaigoje kyla klausimas, kas nutiko naujosioms, šiuolaikinėms lėlėms, kur jos dingę – apleido teatrą ar išėjo švęsti gimtadienio ir gerti limonado.

Rimtas, mąslus, filosofiškas Endriukaičio kuriamas Meistro personažas, dažnai kalbantis patyliukais, skirtas „suaugusių vaikų“ auditorijai, primena apie kūrėjo laikinumą, jo (ne)užmirštamumą... Visi kiti veikėjai – tarsi šio pavargusio kūrėjo tęsinys, iš jo perimta energija, skatinanti ir jį prisiminti, ir keliauti bei kurti toliau. Be to, įspūdingu raudonu paltu vilkintis Meistras – tai ir lėlių teatro istoriją simbolizuojanti figūra.

Vertingas choreografo Adriano Carlo Bibiano įtraukimas į kūrybinę komandą, jis aktoriams ir jų personažams pridėjo dinamiškų detalių. Tai matome tiek šventiškoje, energingose mizanscenose, atliekant muzikinius kūrinius, tiek tuomet, kai Meistras subtiliai ir kartu pakiliai išsineria iš palto tarsi iš savojo personažo būties.

Energija ir nuolatinė kaita, kai sentimentalią sceną pagal lyriškos

muzikos garsus keičia nuotaikingas ir ritmiškas epizodas, kartais net su roko ar repo elementais, lydi naujausią lėlių teatro premjerą. Šis pasakojimas priminė ir garsų režisieriaus Johno Lasseterio filmą „Žaislų istorija“ (1995). Abu kūriniai žiūrovams primena, kad lėlės ir žaislai turi savo autonomiją. Išėję iš meistro dirbtuvės jie pradeda gyventi savą scenos gyvenimą ir net tada, kai jų istorijų nebelineka repertuare,

pažvelgus į lėles atgyja su jomis susiję prisiminimai.

Spektaklyje „Slaptas lėlių gyvenimas“ pradėję pažinti su paslaptingu lėlių teatru mažieji žiūrovai turi galimybę ją pratęsti skaitydami naują, būtent vaikams skirtą knygą „Sofija pasakų karalystėje“ (autorės Edita Lei ir Rasa Bartninkaitė). Tai žaisminga, magiška, vizuali kelionė po Kauno valstybinio lėlių teatro užkulisius, kūrėjų ir personažų gyvenimus.

Kartu po pusės amžiaus

Plenero Juodkrantėje „50 kūrybos pavasarių“ priešistorė

DANUTĖ ZOVINĖ

Birželis ne tik vasaros pradžia, bet ir laikas, kai prasideda dailininkų plenerai. Plenero, kaip bendrabūviškos kūrybos, galimybė siejama su Barbizono mokykla, kai XIX a. pabaigoje grupė prancūzų peizažistų, laužydami akademinės tapybos nuostatas, ėmė kraštovaizdį tapyti natūroje. Ši kolektyvinio meninio proceso tradicija neprarado populiarumo iki šiol. Lietuvoje įvairiausių plenerų kasmet surengiama po kelias dešimtis: didesnių ir kameriškesnių, tradicinių ir naujų, institucinių ir organizuojamų privačių asmenų.

Prie pastarųjų derėtų priskirti gegužės pabaigoje Juodkrantėje prasidėjusį plenerą „50 kūrybos pavasarių“, kurį inicijavo Dominykas Chlebinskas, savotiškai vykdydamas savo mamos, pernai amžinybėn iške-liavusios grafikės Taidos Balčiūnaitės valią – suburti bendramokslus, XX a. 8-ojo dešimtmečio viduryje (1970–1976) baigusius grafikos studijas Vilniaus dailės institute (dabar Vilniaus dailės akademija). Jai pačiai šio sumanymo įgyvendinti nebeteko, tačiau sūnaus rengiamas susibūrimas vaizdingame Kuršių nerijos kraštovaizdyje prasmingas ne tik kaip atminties ženklas, bet ir kaip vienos menininkų kartos „paveikslo-mozaikos“ kūrimas.

Dominykas Chlebinskas, priešingai nei jo tėvai grafikai Taida ir Saulius, sesuo talentinga knygos menininkė Sigutė Chlebinskaitė ir brolis režisierius Vytautas Chlebinskas, pasuko kitu nei menas keliu. Tačiau kūrybinis genas Dominykui nesvetimas: kartu su žmona Inga (Gaižauskaite) jie yra aktyvūs Kuršių nerijos bendruomenės nariai, puoselėjantys šio krašto senosios architektūros palikimą. Jų iniciatyva Juodkrantėje autentiškais technologijomis restauruotos dvi XX a. pradžios vilos (plačiau apie tai kultūros almanache „Dorė“, 2019 m. nr. 7, o restauravimo istorija – LRT laidoje „Atspindžiai. Paveldo kolekcija“, prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000238049/atspindžiai-paveldo-kolekcija-restauruota-medine-vila-juodkranteje-visas-procesas-truko-mazdaug-dvejus-metus>). Vienoje iš Dominyko ir Ingos Chlebinskų atkurtų istorinių vilų ir surengtas pleneras „50 kūrybos pavasarių“.

1970–1976 m. Dailės institute studijavo gausus būrys talentingų grafikų: Taida Balčiūnaitė, Saulius Chlebinskas, Gintaras Gesevičius, Danutė Gražienė (Kairytė), Tatjana Kazimierėnienė, Romas Orantas, Jadvyga Orantienė (Kaštaunaitė), Daina Steponavičiūtė,

Pirmoje eilėje iš kairės: Aurora Petrulytė, Giedrė Riškutė, Taida Balčiūnaitė ir Birutė Stančikaitė-Šlektavičienė; antroje eilėje iš kairės: Jonas Pleckevičius, Algimantas Gelgotas, Jadvyga Kaštaunaitė-Orantienė, Daina Steponavičiūtė, Regina Maželytė-Taurinskienė. Apie 1974 m.

Birutė Stančikaitė, Gerardas Šlektavičius, Regina Taurinskienė (Maželytė), Danielius Binkis, Algis Gelgotas. Jų studijų metais Grafikos katedrai vadovavo Juozas Galkus, dėstė ne tik vyresnės kartos profesoriai Jonas Kuzminskis, Vytautas Jurkūnas (vyr.), Antanas Kučas, Leonas Lagauskas, bet ir tokie legendiniai meistrai kaip Stasys Krasauskas, Rimtautas Vincentas Gibavičius, dirbo tapytojais Linas Katinas ir Algirdas Petrulis...

Pagal tuometę studijų programą po pirmųjų dvejų įvadinių mokymosi metų, kai būsimieji grafikai susipažindavo su pagrindiniais šios dailės srities žanrais, technika ir medžiagomis, nuo trečio kurso rinkdavosi specializaciją – estampą, knygos iliustravimą, plakatą ar taikomąją grafiką. Ypač rimtai buvo dėstomas akademinis piešinys ir disciplinos, diegiančios profesinius įgūdžius, – poligrafija, šriftas. Grafikos katedra turėjo ir mokomąją spaustuvę, kur studentai galėjo

išbandyti įvairias technikas – litografiją, ofortą, lino ar medžios raižinį, šilkografiją. Deja, baigus studijas profesinius užmojus, ypač knygų iliustruotojų, žlugdė apvertktinos būklės spaudos pramonė. O kuriantieji estampus vertėsi kaip kas išmanė – spausdino Dailininkų sąjungos eksperimentinėse grafikos dirbtuvėse V. Grybo gatvėje, savo pusrūsių dirbtuvėlėse ar net namuose...

Ši karta Lietuvos grafikai subrandino visą būrį šiandien garsių menininkų, kurių talento užuomazgų galima atrasti knygoje „Lietuvos TSR valstybinis dailės institutas“ (Vaga, 1981). Joje gausu Stančikaitės, Oranto (tuomet Orentas), Balčiūnaitės, Steponavičiūtės, Šlektavičiaus, Chlebinsko, Gesevičiaus, Maželytės (vėliau Taurinskienė) studijinių ir diplominių darbų iliustracijų. Savarankis kiekvieno kūrybos kelias susiklostė skirtingai, tačiau visus sieja gyvenamasis laikotarpis, kai teko ne tik taikytis su

sovietine realybe, bet ir užsidirbti pragyvenimui. Todėl beveik visi kūrė ne tik „grynąją“ grafiką, bet ir bendradarbiavo su leidyklomis, mokytojavu.

Plenere „50 kūrybos pavasarių“, deja, nedalyvaus keturi iš 1976-ųjų kurso, jų kūriniai bus eksponuojami tik baigiamojoje parodoje, kuri birželio 3 d. atidaroma Juodkrantės Liudviko Rėzos kultūros centre.

Taidos Balčiūnaitės (1952–2022) didžiausią kūrybos palikimo dalį sudaro knygų iliustracijos: per 30 knygų vaikams, 20 poezijos. Daug metų ji bendradarbiavo su žurnalu „Genys“ (1978–2000), tačiau kūrė ir ofortus (pvz., ciklai „Elegijos, 1978–1979; „Rytas. Diena. Vakaras. Naktis“, 1989), ekslibrisus, mažąją grafiką, liejo akvareles. Parodose dalyvavo nuo 1979 m., pelnė apdovanojimų, premijų Lietuvos ir Baltijos knygų meno konkursuose. Taidos kūryba ne kartą buvo pristatyta tarptautiniuose knygų meno forumuose: Vilniaus knygų mugėje, BIB bienalėje Bratislavoje, „Pinocchio del Mondo“ iliustracijų parodoje Paduvoje, UNESCO kultūros dienų parodoje Paryžiuje, Miunsterio miesto bibliotekoje, Bolonijos vaikų knygų mugėje ir kt. Balčiūnaitė surengė ir asmeninių parodų Vilniuje, Šilutėje, Birštone. O 2021 m. parodos, vykusios Vinco Mykolaičio-Putino memorialiniame butemuziejuje, pavadinimas „Stalčiaus lyrika“ taikliai atliepia poetinę dailininkės prigimtį ir egzistencinį nerimą, lydėjusį visą gyvenimą. Ir vis dėlto jos šviesi ir muzikali kūryba byloja apie žmogaus ir gamtos vienybę.

Išskirtinę vietą Lietuvos grafikoje užima ir du šio kurso knygos menininkai – Saulius Chlebinskas (1953–1999) ir Romas Orantas (1949–2012). Sauliui šiemet

balandžio 4-ąją būtų suėję 70 metų ir jo kūryba buvo prisiminta bei kiek plačiau pristatyta savaitraštyje „7 meno dienos“ (2023-03-31). Tačiau verta dar kartą priminti, kad Saulius, iliustravęs ir apipavidalinęs daugiau kaip 600 leidinių, taip pat kūrė ir estampus, pasižymintis metaforų bei simbolių raiška.

Romas Orantas, kaip ir kiti baigusieji studijas, kūrė ir estampus, ir knygų iliustracijas. Nuo 1975 m. bendradarbiavo su leidyklomis, buvo Lietuvos knygos meno konkursų organizatorius ir dalyvis, pelnė per 30 premijų Lietuvos ir Baltijos šalių konkursuose. Jo meninis stilius geriausiai atsiskleidė originaliose poezijos iliustracijose, nes poezija Romo gyvenime užėmė itin didelę erdvę. Dailininko sukurti vaizdiniai, regis, labai paprasti – viskas iš gamtos, iš realaus pasaulio, kuris jį supo. Tačiau poetinė savimonė juos paversdavo metaforomis, simboliais, ženklais. Meniniam braižui būdingas savitas piešinio charakteris, subtili tonų ir jautrių linijų darna, rami vaizdų ritmo slinktis, specifinis, beveik puntualistinis štricho pobūdis. 2000 m. Orantas parengė ir išleido knygą „Būti savimi...“, kurioje, žengdamas per amžiaus vidurio liniją, tarsi atsigręžė į savo šaknis ir pasitikrino, kur link eina...

Dar viena ši pasaulį jau palikusi bendramokslė Regina Maželytė-Taurinskienė (1952–2020) baigusi studijas pagal paskyrimą išvyko į Klaipėdą. Čia dėstė Klaipėdos vaikų dailės (dabar Adomo Brako) mokykloje ir Eduardo Balsio menų gimnazijoje, mokytojavo vidurinėse mokyklose, Muzikos centre, Klaipėdos kultūros ir Žvejų rūmuose. Nuo 1976 m. dalyvavo parodose, surengė asmeninių parodų Klaipėdoje, Palangoje, Telšiuose, Kretingoje, Šilutėje ir kt. Iliustravo poezijos ir prozos knygas, kūrė tikrove dvelkiančius, šiek tiek romantizuotų vaizdinių estampus, ekslibrisus, taip pat taikomąją grafiką, kartu su kiais dailininkais – freskas, sienų tapybą. Paskutiniaus gyvenimo metais labiausiai domėjosi akvarele, kasmet dalyvavo akvarelininkų plenere „Vandens kelias“, 2015–2021 m. jį kuravo.

Bene tituluočiausios plenero dalyvės – Danutė Gražienė ir Birutė Stančikaitė. Abiejų kūryba įvertinta Vyriausybės kultūros ir meno premija (Birutė ją pelnė 2016 m., Danutė – 2017 m.). Jų, kaip ir Tatjanos Kazimierėnienės bei Dainos Steponavičiūtės, kūrybai būdingi metaforiški vaizdiniai, kurie atliepia procesus, vykusius Lietuvos grafikoje 8–9-ajame dešimtmčiuose: to meto estampuose, kaip ir iliustracijose, ypač poezijos, ėmė

NUKELTA Į 9 PSL.

Taida Balčiūnaitė, iš ciklo „Elegija“. 1978–1979 m.

Susitikimai Vilniuje

ATKELTA IŠ 1 PSL.

tačiau Sofonisba lyg karalienė stoja paveikslų grupės centre, jaučiu, kad tvarka teisinga, per visą rankų ilgį pirmyn atgal bėgioja šiurpuliai.

Būtų pats gryniausias džiaugsmas sutikti Renesanso moterį legendą Vilniuje, jei ne aplinkybės. Nė vieno vaiko, suaugusiojo mirtis ar skriauda Ukrainoje, patiriama iš agresorės Rusijos, nėra verta jokių kultūrinių laimių, kurias mes čia patiriame niūriame karo fone. Jaudulus skiedžiasi su gėla, kad kūrinių namai išdaužytais langais, kad sirenos gaudžia, kad Europos gynybos politika daug lėtesnė nei žmogaus širdis. Guodžia ir smakrą kilsteli tik tai, kad parodos kūriniai, atkeliavę iš Ukrainos muziejų (pristatoma ne viena paroda – jos tampa ištisu aptartinu reiškiniu), yra draugystės, rūpinimosi ir pasitikėjimo tarp mūsų šalių išraiška. Ir kai apniks kaltė, gėda, kad jie slepiasi nuo apšaudymų rūsyje ir merkia žydinčias alyvas, jog pajustų bent truputį gamtos, o mes mėgaujamės Rembrandto originalu, o po to lauko kavinėje aptariame įspūdžius, pasižadėkime, kad kūrinius įsiminsime ir važiuosime į taikią Ukrainą jų vėl aplankyti. Kad dėsime pastangas, jog tai įvyktų kuo greičiau.

Labai panašus emocinis kokteilis svaigina ir parodoje kituose Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus rūmuose – Vilniaus paveikslų galerijoje – „Senieji meistrai iš Ukrainos muziejų. Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus ir Lvivo nacionalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“, kur jaučiai, kamerinėje aplinkoje, tau prieš pat nosį kabo François Boucher (1703–1770) ir seras Joshua Reynoldsas (1723–1792). Palinksti, perskaitai dar kartą. Tada dar kartą. Yra kūrinių, į kurių autorių pavardes vidinės paieškos sistemos

nereaguoja, tačiau kokie neįtikėtini darbai! Pavyzdžiui, tie mažulyčiai, nutapyti nesuvokiamu būdu, gal naudojant lupą ir vieno plauko teptukus. Tokie, kurie leidžia lankytis alchemiko kabinete, įsivaizduoti buduarus, lemtingas sutartis ir stovintį peizažų laiką. Taip į Lietuvos muziejus grįžta meno magija, tiesiog smūginis poveikis. Ukrainos dėka. Vaikštantieji po Vilnių turi galimybę įsinarplioti į laiko labirintus, kurie įmanomi tik muziejuose, kur kiekvienas kūrinys yra visata su savo laiku, pasakojimu, mizanscenomis, tulpėmis ir muselėmis.

Kiek atsitokėję nuo ukrainiečių patikėtų meno lobių, kuratoriai ir muziejininkai ėmėsi peržiūrėti, ką mes patys čia turime, kaip tai atrodo kontekste. Ir bendras LNDM parodų krūvis jau sukuria panardinimo į dailę potvynį, kai ir šio to mačiusius menotyrininkus apima įspūdžių nebeaprypimo efektas. Kiekybė ir kūrinių kokybė leidžia nerti į pasiklaidinimo malonumus, atsiduoti detalėms ir atsitiktinumas, nesijusti didaktiškai auklėjamu vienetu, o būti meno puotoje, kur gali atrasti smulkmenas, kurių metodu mokymosi būdu niekada nepastebėtum. Pavyzdžiui, kad senosios grafikos medžių lapijos mirgėjimas taip primena dabartinių pinigų banknotų grafiką („Priartintas peizažas“ Radvilų rūmuose), o senojoje grafikoje paklodės nežinia kokio magneto veikiamos vis stebuklingai prikimba ties nuogalių tarpukojais, kad drakono stuburas aplipęs tikriausiomis kriauklėmis, kraujas teka it vaškas, o Lucas van Leydenas, sprendžiant iš jo Marijos Magdalietės dykumoje, apie moters anatomiją tik spėliojo („Nuo Dürerio iki Rembrandto“ Radvilų rūmuose).

Parodos „Nuo Dürerio iki Rembrandto“ fragmentas

G. GRIGĖNAITĖS NUOTRAUKOS

Parodos „Priartintas peizažas“ fragmentas

Žinoma, geriausia būtų, kad apie tokias parodas rašytų atitinkamų laikotarpių menotyros specialistai, raginu (jau ieškojau, buvo įsitraukę

į parodų kūrimą), tačiau pirmiausia iš savo pusės privalau pakviesti leistis į pažintis (su ekskursijų vadovais ir be jų). Tikrai nustebsite,

nes, nors ir labai keistomis aplinkybėmis, unikalių kūrinių apsisireikšimas kaip tik dabar vyksta Vilniuje.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

dominuoti asociatyvios prasmės, filosofinės potekstės, pasaulėjautos individualumas, asmeninių išgyvenimų svarba. O tradicinę medžio ir linoraižinio techniką keitė litografija, ofortas, akvatinta.

Stančikaitė, savo kūrybos kelią pradėjusi įsimintiniais estampais bei piešiniais Vilniaus tema, ilgainiui pasuko simbolinių, fantastinių peizažų, abstraktesnių vaizdų lik. Gražienės grafika – tai vizijų pasaulis, susipynęs iš sapnų, prisiminimų, gamtos ir nerealaus miesto, kuriame gyvena siurrealistiniai žmonės bei gyvūnai. O Kazimierėnienės grafikoje vyrauja poetinės gamtos metamorfozės, siejančios visus jos kūrybos laikotarpius. Steponavičiūtės kūryboje taip pat aki-vaizdus romantinis, kiek idealizuotas požiūris į aplinką, kurį autorė

perteikia jautriu piešiniu, subtiliais tonų niuansais, kontrastuojančiais su lokaliomis griežtų formų plokštumomis, padengtomis spalva.

Gerardas Šlektavičius tarp bendramokslių išsiskyrė tuo, kad vienas pirmųjų susidomėjo tuomet dar neįprasta šilkografijos spaudos technologija. Ja sukūrė ir baigiamąjį darbą, nors jam artima buvo ir klasikinė litografija, ir spalvotas medžio raižinys. Kaip ir visi ne tik kūrė estampus, bet ir iliustravo knygas. Nuo 1976 m. dalyvauja parodose Lietuvoje ir užsienyje, surengė keletą asmeninių parodų Vilniuje, Kaune, Utenoje. Gerardo kūriniuose gamtos motyvai, figūrų užuominos darniai jungiami su abstrakčiomis formomis, lietuviška pasaulėjauta – su rytietiška dvasia, ypač japonų meno principais, dekoratyvumu su muzikalumu.

Plenere dalyvaujantis Gintaras Gesevičius 1976-aisiais baigęs

studijas igijo plakato dailininko diplomą. Jo plakatai buvo įvertinti premijomis ir diplomais Lietuvos ir užsienio parodose bei konkursuose, tačiau ilgainiui plakatas užleido vietą tapybai. Ir tai, kas jo plakatuose buvo dekoratyvu bei ženkliška, tapybos kūriniuose igavo poetiškumo ir simbolizmo bruožų, siejančių Vakarų ir Rytų kultūras (pvz., pasikartojantys šventyklos, aukuro, bokšto, kriauklės, kolonos, laivo, krintančios žvaigždės, paukščio įvaizdžiai). Gesevičius taip pat sukūrė ekslibrisų, estampų (ciklas „Tebūnie“, 1984), iliustravo knygų (pvz., Sigito Gedos „Karalaitė ant svarstyklių“, 1989; Selemono Paltanavičiaus „Tai mes, pelės!“, 2004, ir kt.).

Nuo grafikos kiek nutolo Jadvyga Orantienė, Danielius Binkis ir Algis Gelgotas. Jadvyga baigusi studijas dirbo įvairiuose reklamos biuruose, o laisvalaikiu pradėjo kurti skiautinius (ji – skiautinių klubo

„Urtė“ narė). Surengė vieną asmeninę skiautinių parodą Vilniuje ir tris JAV (Lietuvos ambasadoje Vašingtone, Čiurlionio galerijoje Čikagoje ir Lietuvos konsulate Niujorke). Danielius po studijų išvyko į Uteną, ten dirbo paminklų dirbtuvėse, dalyvavo šio krašto dailės parodose, kur eksponavo grafikos ir tapybos darbus, ekslibrisus. 2018 m. Utenos kraštotyros muziejuje surengė asmeninę grafikos ir tapybos kūrinių parodą. Gelgotas 1978–2000 m. dirbo leidykloje „Šviesa“, ėjo ir vyresniojo meninio redaktoriaus, ir vyriausiojo dailininko pareigas. O dabar gyvena Kazlų Rūdoje ir užsiima kūrybinė veikla.

Štai tokia gana marga mozaika dėliojasi prabėgus beveik pusei amžiaus, kai jauni ir talentingi 1970–1976 m. kartos grafikai užvėrė *Alma mater* duris Bernardinų vienuolyno rūmuose. Tiesa, ta mozaika turi

bendrą vardiklį – išsaugotą poetinę pasaulio pajautą, subtilų gamtos suvokimą, kuris, veikiamas unikalios Kuršių nerijos magijos, tikėtina, suteiks naujų paskatų kūrybai.

Ak, ta jaunystė, su įvairiais nuotykiiais, vakarais, draugystėmis ir meilėmis! Turint omenyje, kad sovietmečiu Dailės institutas buvo savotiška oazė absurdo tikrovėje, tos meilės gimdavo „savame burbulė“. Nieko stebėtino, kad studijų metais kūrėsi bendramokslių šeimos – Chlebinskų, Orantų, Gražių, Kazimierėnų ir kt. Tad plenero organizatoriai į Juodkrantę pakvietė ir šio kurso „žentus“ – tapytojus Bronių Gražį, Giedrių Kazimierėną. Ir ne tik „žentus“, bet ir tuo pačiu metu tapybą studijavusius Joną Daniliauską, Mindaugą Skudutį, tekstilininką Kęstutį Balči- konį bei Juodkrantėje gyvenančius dailininkus Jūratę Bučmytę ir Albertą Krajinską.

Sovietinio dekadanso svajotoja

Danutės Jonkaitytės grafika ir jos kontekstai

AISTĖ KISARAUSKAITĖ

Neseniai Vilniuje vyko kelios nedidelės parodos, veikusios kaip laiko mašinos, grąžinančios į sovietmetį, – Kosto Dereškevičiaus (kuruota Vido Poškaus) galerijoje „Akademija“ ir Danutės Jonkaitytės galerijoje „Artifex“. Abi jau uždarytos, tačiau kaip tik parodos atidarymo proga išleistas Jonkaitytės kūrybai skirtas albumas, sudarytas Danutės Zovienės, tad net parodai pasibaigus yra proga pakalbėti apie šios grafikės chrestomatinius tapusius kūrinius; apie šį albumą jau parašė Erika Grigoravičienė. Tiesa, Dereškevičiaus paroda taip pat suteikė progą ne tik dar sykį akis į akį pabendrauti su pamėgtais autoriaus paveikslais, bet ir pamatyti iki šiol nepažintų naujų drobių, o parodos struktūra bei kuratoriaus tekstai irgi nemažai prisidėjo prie žiūrėjimo malonumo.

Dereškevičius į sovietmetį panardina savo paveikslų temomis, siužetais, tiksliais kasdienio gyvenimo iškarpomis, o Jonkaitytė primena laiką, kai kartu su tėvais Saule Kisarauskiene ir Vincu Kisarausku eidavome į parodas žiūrėti jos grafikos. Visai gali būti, kad tai buvo koks „Gamtos motyvas“ (1984) ar „Natiurmortas“ (1983). Visai gali būti, kad eidavome šių neįtikėtinai meistriškų litografijų žiūrėti kokioje nors Respublikinėje jaunųjų dailininkų parodoje tuomečiuose Dailės parodų rūmuose (dabar ŠMC).

Susitikimai su paauglystės susižavėjimo objektais gali virsti skaudžiais nusivylimais, bet susitikimai su kūriniiais ne tokie pavojingi, nes tikrai vertingas menas laiko bijo gerokai mažiau nei žmogaus kūnas. Paroda patvirtina, kad Jonkaitytės grafika panaši į gerą vyną, kuriam kiekvieni metai prideda naujų

poskonių, galios sužadinti daugiau jausmų ar efemeriskų prisiminimų. Suprantama, kad dabar, pavyzdžiui, ciklas „Ta diena“ tarsi kekėmis aplipęs kontekstais, apie kuriuos anais sovietmečio eros pabaigos metais nė nebuvome girdėję, nes ir „nuobodulio estetikos“ termino Agnė Narušytė dar nebuvo suformulavusi, nors 1980 m. Vilniaus fotografijos galerijoje jau buvo įvykusi trečioji jaunųjų fotografų Vytauto Balčyčio, Alfonso Budvyčio, Violetos Bubelytės, Algirdo Šeškaus ir Remigijaus Pačėsos paroda.

Tačiau iš dabarties taško galime matyti, kad Jonkaitytės „Natiurmorto“ (1983) sudygusios bulvės atrodo lyg artimos giminaitės kiek vėliau gimusioms Balčyčio „Tyliosios gamtos“ (nuo 1991) ciklo bulvėms. Nors, tiesą sakant, dar anksčiau iš laikraščio fotorealistinės bulvės išrieda Romano Vilkausko „Kompozicijoje su bulvėmis“ (1981). „Artifex“ parodoje rodomi menininkės paskutinio sovietmečio ir pirmojo nepriklausomybės dešimtmečių kūriniai, tokie kaip „Dviese II“, kur septyni beveik vienodi strypeliai išdygsta gal stalo viduryje. Šis monochrominis vaizdas galėtų būti ir Gintauto Trimako fotografija, jei nebūtų atliktas litografijos technika. Jonkaitytės kūryboje nuolat išnyranti stalo plokštuma formuoja horizontalią kompoziciją ir išilgintą kūrinio formatą, taip mėgstamą Remigijaus Treigio, panašų staltiese užtiesto stalo kraštą panaudojusio savo „Veidrodžiui (autoportretui)“ (1991).

Ant ilgos stalo horizontalės beveik tuo pat metu vienodus obuolius dėliojo Algimantas Švėgžda, („Du geltoni obuoliai“, 1991). O anksčiau, dar 1980 m., obuolius (tik ant laikraščiu užtiesto stalo) nutapė ir Vilkauskas („Natiurmortas su obuoliais“). Tad visai suprantu dar vieno Treigio ir Trimako kolegų

Alvydo Lukio norą nufotografuoti nuo laiko prarandančius formų česnakus taip, kaip juos nutapytų Švėgžda, nors, mano galva, būtų daug įdomiau fotografija paversti Jonkaitytės pasaulius su beveik teatrinėmis šviesomis ir neįtikėtino gilumo aksomine juoda tamsa.

Be abejo, anksčiau išvardinti kūriniai niekada nebuvo visi ekspozuojami greta, tačiau taip galėtų būti, nes jie ne tik turi bendrą ideologinę, plastinę konstantą, bet ir yra Lietuvos dailės aukso fondas. O grįžtant prie bendros konstantos reikėtų paminėti kitą Jonkaitytės kūrinio „Dviese II“ dalį – pagaliukus, kyšančius iš stalo plokštumos. Vieniši pagaliukai arba augalų daigai keliauja, net nebijodami sniego, iš vieno menininkės litografijos ciklo į kitą, tapdami pagrindiniais veikėjais, kaip ir Švėgždos pagaliukai cikle „Tibeto piemenims“ (1991).

Paskutinį sovietmečio dešimtmetį žymėjo ne tik betoninis pilkas sąstingis, kūrybingų menininkų transformuotas į nuobodulio estetiką, galiausiai persmelkusią net tokio spalvingo Vinco Kisarausko kūrybą, bet ir kartu viską užplūdęs susidomėjimas Rytų filosofija. Ezoterika, ekstrasensai, kopijavimo būdu padaugintos uždraustos (nes susijusios su religija) knygos, šnabždesiai ir ritualai smelkėsi pro visus plyšius tiek į kasdienybę, tiek į meno kūrinius.

Antanas Andrijauskas, prisimindamas Algimantą Švėgždą, citavo šio menininko itin charakteringą frazę: „Mano darbai, – rašė jis (Švėgžda – A. K.) F. Barleto išleistame kataloge, – tai bandymas pirštais prisiliesti prie DIDŽIOSIOS PASLAPTIES“ („Algimantas Švėgžda: gyvenimo keliai ir kūrybos bruožai“, *Mokslo Lietuva*, 2015 m. balandžio 6 d.)

Kiek patetiškas susižavėjimas nevakarietiškomis kultūromis ir

tapdamas tai Lenkijos, tai Lietuvos dalimi, jį buvo okupavusi nacistinė Vokietija ir sovietinė Rusija. Okupacijos ir karai radikaliai pakeitė gyventojų sudėtį ir socialinę struktūrą, paliko žiaurų pėdsaką Vilniaus materialiajame kūne – jo architektūroje ir urbanistikoje.

Septynių dalių pasakojimas atskleidžia, kaip to laiko Vilnių matė šio daugiautaučio ir daugiakultūrio miesto menininkai. Kolektyvinį Vilniaus paveikslą tarpukario metais pirmiausia kūrė lenkiškosios kultūros atstovai, tačiau labai svarbus šio vaizdinio dėmuo – lietuvių, žydų, baltarusių, rusų, ukrainiečių ir kitų tautybių vilniečių žvilgsnį liudijantys kūriniai.

Parodos Krokuvoje ir Vilniuje „Vilnius-Wilno-Vilne, 1918–1948. Vienas miestas – daug istorijų“ ir jas lydintis katalogas parengti bendradarbiaujant žymiems Lietuvos ir Lenkijos mokslininkams, vienoms

Ekspozicijos fragmentas

V. NOMADO NUOTR.

Tikrosios Tiesos paieška maišėsi su mistinių potyrių siekiu, ir tai atsispindėjo daugelyje meno kūrinių. „Sąmoningas meninės išraiškos priemonių apribojimas, kūrinių intymumas ir kameriškumas tiesiogiai siejosi su orientalistinių idėjų įtakos augimu, esminiais dailininko pasaulėžiūros pokyčiais, gyvenimo filosofija, vertybinėmis ir meninėmis nuostatomis“, – rašo Andrijauskas apie Švėgždos kūrybą, tačiau tas pats minimalizmas, dėmesio koncentravimas į vos kelis objektus, vėliau perėjęs į kaligrafinę raišką kūriniuose su rankų darbo popieriumi, neabejotinai matyti ir Jonkaitytės kūryboje. Vos keli daigai, nušviesti ryškios, iš nežinia kur ateinančios šviesos, turi savo brolių net Rimvydo Kepežinsko ofortuose – jis taip pat naudoja žemai lape įkomponuotą ilgą siaurą plokštumą-sceną. Po ją vaikšto smailiakepurės būtybės, mesdamos ryškius šešėlius („Cirkas“, 1986).

Karnavalo, cirko, karalių, burtininkų motyvai mus vilioja paslapties ar pasakos iliuzijomis, tuo viliojo Tolimieji Rytai, ne tie, tikrieji, bet juos žadančios draudžiamos knygos ir retkarčiais pasirodantys atvykėliai guru. Tibetas reiškė

antikolonijinį požiūrį, jį reiškė ir tolimos religijos, nes buvo draudžiamos sovietinės ateistinės valdžios. Pagaliau tai buvo pabėgimas į išsilaisvinimo, nušvitimo, įvairiaspalvės egzotikos pasaulį.

Dabar žiūrėdama į Jonkaitytės kūrybą vėl lengvai galiu prisiminti aną laiką, lūkesčius, išsilaisvinimą iš sovietų okupacijos. Atkurtos nepriklausomybės pradžia buvo pripildyta ne tik kriminalinių gaujų siautėjimo, meksikietiško serialų populiarumo, bet ir įvairių kašpirovskių bei spektaklių-hipnozės seansų. Menininkės kūriniai ne tik rodo neįtikėtiną šios autorės meistrystę, bet ir primena gerokai primirštas ano laiko meno madas, siejančias, atrodytų, tokius skirtingus jos kolegas menininkus. Mūsų namų lentynoje buvo Philippo Julliano knyga „Dreamers of Decadence: Symbolist Painters of the 1890s“, žavėjusi pilnais mistikos pasauliais. Praėjus šimtui metų 1980–1990 m. jau visai kita svajotojų karta surado sovietinio laikmečio dekadanso motyvus, taip pat demonstruodama atlikimo technikos aukštumas ir ieškodama išėjimo iš betoninės kasdienybės ryškioje kūrybos šviesoje.

Kronika

Tarptautinėje parodoje Krokuvoje atveriamas daugiatautis Vilniaus veidas

2023 m. gegužės 23 d. Krokuvos nacionaliniame muziejuje atidaryta tarptautinė paroda „Vilnius-Wilno-Vilne 1918–1948. Vienas miestas – daug istorijų“. Šią parodą inicijavo ir bendromis jėgomis parengė Lietuvos nacionalinis dailės muziejus ir Krokuvos nacionalinis dailės muziejus. Minint Vilniaus 700 metų jubiliejų paroda atkeliaus ir į Vilnių – lapkričio 10 d. jį bus atidaryta LNDM Nacionalinėje dailės galerijoje.

Krokuvoje ir lapkritį Vilniuje atveriamą parodą „Vilnius-Wilno-Vilne 1918–1948. Vienas miestas – daug istorijų“ yra reikšmingas Lietuvos ir Lenkijos kultūrinio bendradarbiavimo

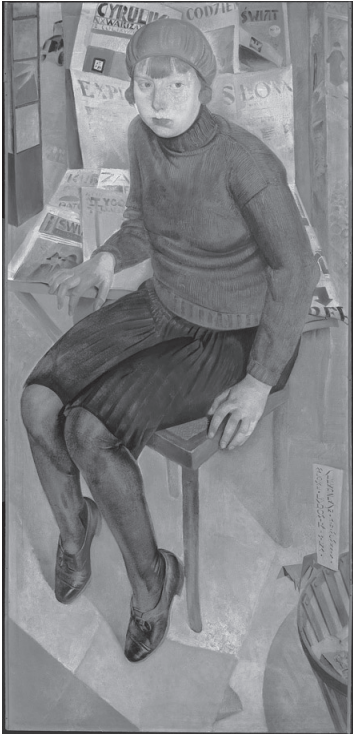
pavyzdys. Profesorės Giedrės Jankevičiūtės ir Krokuvos nacionalinio muziejaus direktoriaus profesorius Andrzejus Szczerskio kuruojama paroda ir ją lydintis katalogas pirmą kartą pristato Lietuvos ir Lenkijos atminties institucijose saugomą tarpukario, karo ir ankstyvo pokario Vilniaus meninę dokumentaciją: tapybos, grafikos, meninės fotografijos, skulptūros kūrinius ir jų reprodukcijas. „Visų pirma norime pabrėžti Vilniaus dailininkų bendruomenės svarbą, parodyti, kokia ji buvo sudėtinga ir dinamiška, suformuota įvairių kūrėjų, gyvenusių tame pačiame mieste, nors vadinusių jį skirtingais vardais“, – įžanginiame katalogo tekste teigia parodos kuratoriai Jankevičiūtė ir Szczerskis.

Dailės kūriniai ir fotografijos atskleidžia Vilniaus vaizdinį itin sudėtingu laikotarpiu: 1918–1948 m. miestas keliavo iš rankų į rankas,

svarbiausių savo šalyse nacionalinėms meno ir atminties institucijoms – Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui ir Krokuvos nacionaliniam muziejui.

Parodą papildė keli išskirtiniai objektai – tai vilniečiams pažįstamas Zbigniewo Pronaszko paminklo Adomui Mickevičiui modelis, ilgą laiką puošęs Konstantino Sirvydo skverą Senamiestyje. 6 metrų aukščio modelis parodos metu stovės aikštėje priešais Nacionalinį muziejų Krokuvoje. Taip pat parodoje vyks režisieriaus Giorgio Ruggeri eksperimentinio filmo „Vilniuje lija / Piove a Wilno“ premjera. Filmas sukurtas remiantis italų žurnalistų, apsilankiusių Vilniuje 1920–1940 m., užrašytais pasakojimais ir reta kino medžiaga iš Europos kino fondų ir archyvų, kurioje užfiksuotas to laiko miestas.

RENGĖJŲ INF.

Ludomir Słedziński, „Laikraščių pardavėja“. 1929 m. Silezijos muziejus Katowicuose

Ašarų užtaisas

Nauji serialai – „Maži nuostabūs dalykai“

AUGUSTĖ NALIVAIKĖ

Nori nenori yra tokių temų, kurios priverčia apsiašaroti beveik visus, tačiau jos retai vaizduojamos apgalvotai, originaliai ar skoningai. Serialas **„Maži nuostabūs dalykai“** („Tiny Beautiful Things“, „Disney+“, JAV, 2023) beveik pataiko į dešimtuką, nors reikalą gadina keletas naratyvinių pasirinkimų. Rekomenduoju pasiruošti nosinių ar popierinių servetėlių ir pasitelkti šiek tiek kantrybės. Pirmosios serijos rėkte rėkia vidutinio amžiaus gyvenimo krizės klišėmis, tačiau serialui įpusėjus pagaliau pasirodo temų gylis ir aktualumas.

Pagrindinė veikėja Klara (Kathryn Hahn) – vidutinio amžiaus moteris, kurios gyvenimas seriale pasakojamos istorijos laiku ne itin laimingas. Kaip paaiškėja vėliau – jos gyvenimas tarsi niekada ir nebuvo laimingas, tačiau šios detalės atskleidžiamos pamažu. Deja, kol žiūrovai supažindinami su pagrindinių veikėjų praeities įvykiais, leidžiančiais empatiškai tapatintis su egzistencinio skausmo kamuojamais personažais, tikiu, kad gali apimti beviltiškumo ir nuobodulio jausmas. Atrodo, kad viskas kažkur jau matyta. Moters santuoką ištiko krizė, o paauglė dukra (Tanzyn Crawford) atsisako su ja kalbėtis. Pažįstama iki gyvo kaulo, ar ne? Klara su vyru Deniu (Quentin Plair) lanko porų terapiją, iš kurios mažai

naudos, duktė maištauja, darbas neįteikia malonumo, ir taip toliau, ir panašiai. Ne itin įtraukiantys pasakojimo elementai. Kaip minėjau, reikia kantrybės pasiekti geriausius serialo pasakojimo taškus.

Viena įdomesnių serialo temų – gedulas, skausmas, praradus artimą žmogų. Kai Klara buvo 22 metų, mirė jos mama, ir tai tapo vienu svarbiausių Klaros gyvenimą formuojančių įvykių. Bet ar galėtų būti kitaip? Kaltės jausmas dėl nepasakyto „myliu“, visiškai nereikšmingo priekaišto, galiausiai mamos pastangų ir darbo neįvertinimas persekioja Klarą visą gyvenimą. Negalėdama sau atleisti, kad nebuvo su mama jos mirties akimirką, Klara įsivaizduoja baisiausius scenarijus, galinčius įvykti tarp jos ir dukters. Konfliktai tarp Klaros ir dukters yra kažkas daugiau nei tik paauglystės maištas – jų priežastys glūdi giliau. Žiūrovai gali atsidusti, nes galiausiai meilė nugali. Ar galėtų būti kitaip? Nors patiko mintis apie gedėjimą, atimtos galimybės mylėti ir turėti šalia tokį artimą žmogų kaip mama skausmą: „Gedulo skausmo negali nei išverkti, nei suvalgyti – jis su tavim lieka visam likusiam gyvenimui, lieka išmoksi su juo gyventi.“

Klara seriale, savo pačios nuostabai, tampa gyvenimo patarimų skilties rašytoja – čia yra „kabliukas“. Kaip patarimus kitiems gali dailinti žmogus, kuris pats nepajėgia

susitvarkyti su kasdien kylančiais iššūkiais ir dilemomis, o kur dar vienas kitas neapgalvotas sprendimas ar kvailas poelgis?

Nieko nebus – pagrindinis serialo moralas yra apie atleidimą sau ir kitiems. Kiekvienas iš mūsų turi praeitį, kuri bet kada gali pasivyti nušluodama viską, ką laikome savo gyvenimu. Bet ar todėl reikia nuolat save ir santykius su kitais žmonėmis sabotuoti? Ši tema seriale nagrinėjama subtiliai, paveikliai ir nemoralizuojant. Jei pažiūrėsite bent penkis iš aštuonių epizodų, jau būsite pasiekę gerąją serialo dalį.

Iš tiesų, sunku be sarkazmo rašyti apie tvarkingas istorijas, kurios turi skaudžias ištakas (girtuokliavęs ir smurtavęs tėvas, motinos mirtis, neplanuotas nėštumas), tačiau visada bus pasiekiamas atomazga ir, galima sakyti, laiminga pabaiga. Suprantu, apie ką yra „Maži nuostabūs dalykai“ ir kodėl žiūrovams pateikiamas kartais koks saldžių momentų kokteilis, bet ar visuomet pagrindiniai pasakojimo veikėjai turi pasiekti dugną, nuo jo atsispirti ir pamatyti, kad buvo patys didžiausi savo pačių priešai? Tai nuspėjama ir todėl negaliu sakyti, kad šis serialas be priekaištų. Aktorių vaidyba ir operatoriaus darbas (Tobias Datum) – nepriekaištingi, nagrinėjamos temos – aktualios, tačiau tam tikri pasakojimo elementai nesijungia į visumą, nors tu ką.

„Maži nuostabūs dalykai“

Anonsai

„Skalvijos“ kino centras rodo geriausią čekų filmą „Marketa Lazarova“

Prieš pat vasaros atostogas „Skalvijos“ kino centras kviečia į paskutinius Kino klasikos vakarų ciklo seansus. Birželio 4, 11 ir 18 dienomis bus rodoma geriausiu čekų filmu tituluota juosta „Marketa Lazarova“ (rež. František Vlácil, 1967). Nekonvencinė istorinė drama yra daugiasluksnis pasakojimas apie čekų tautos gimimą ir viduramžių visuomenę.

Filme, primenančiame Tarkovskio ir Kurosawos kiną, susipina meilės istorija, perėjimas iš pagonybės į krikščionybę ir konfliktai tarp klanų. Čia dera tyrumas ir žiaurumas, nekaltybė ir gundymas.

Františekas Vlácilis (1924–1999) juostoje panaudojo nelinijinę pasakojimo struktūrą, ekspresionistinį garso ir vaizdo montažą, plačiaekranį kadro formatą. Kamera savo dėmesiu vienodai apdovanoja filmo personažus, gyvūnus ir gamtą. Ryškus ir filmo garso takelis,

sukurtas režisieriaus bendraamžio kompozitoriaus Zdenėko Liškos, kuris dirbo su avangardinio kino kūrėjais.

„Marketa Lazarova“ sukurta 1931 m. pasirodžiusio rašytojo Vladislavo Vančūros romano motyvais. Rašytojo modernisto, dramaturgo ir kino režisieriaus padėtis (disidentas, nacių nužudytas keršijant už Reinhardo Heydricho nužudymą) komunistinėje Čekoslovakijoje padėjo filmui gauti dosnų valstybinį finansavimą, o Vlácilui – galimybę

sukurti didelio masto opusą ir eksperimentuoti. Dėl išpuodingo biudžeto pavyko sukurti ne tik nuostabius kostiumus, bet ir autentišką aplinką, kurioje iš tikrųjų buvo galima gyventi. Tai praverė filmavimams, trukusiems irgi išpuodingą laikotarpį – netgi 548 dienas. Kitaip tariant, aktoriai beveik dvejus metus praleido Bohemijos miške. Iš viso šio filmo kūrimas truko šešerius metus.

1998 m. Čekijos kino bendruomenė „Marketą Lazarovą“ titulavo

„Marketa Lazarova“

visų laikų geriausiu čekų filmu. Vlácilio darbas įkvėpė ir kitus režisierius, kaip Aleksejų Germaną ir Andrzejų Żuławskį, kuriant filmus „Sunku būti Dievu“ (2013) ir „Ant sidabrinio gaublio“ (1988).

Vlácilis nebaigė kino mokyklos, studijavo estetiką ir meno istoriją. Maža to, netgi nebuvo dirbęs režisieriaus asistentu. 1951–1958 m. atlikdamas privalomąją karinę tarnybą kūrė propagandinius ir įvadinius filmus. Savo kino mokykla jis vadino kariuomenės kino studiją.

Kalbėdami apie Čekijos Naujosios bangos kiną, dauguma kino kritikų, tikėtina, nepamins Vláčilio pavardės. Tokie kūrėjai kaip Jiří Menzelis, Miloš Forman, Janas Němecas, Ivanas Passeris žinomi kur kas plačiau. Priešingai nei minėti kūrėjai, vyresnės kartos režisierius nebuvo toks tiesmukas, jo filmuose kritika paslėpta simboliame pasakojime, nukeliančiame į tolimą praeitį ar nacių okupacijos laikotarpį. Vis dėlto režisieriaus filmai atspindi politiškai padalytos šalies istoriją ir identiteto kompleksiskumą.

Seansai vyks birželio 4, 11, 18 dienomis, filmo anonsas: <https://youtu.be/GR7YXgF3pPY>.

„Skalvijos“ kino centras atostogaus birželio 22 – liepos 27 dienomis (imtinai).

Nuo 2014 m. „Skalvijos“ kino centras rengia pasaulio kino klasikos rodytus Vilniuje ir kituose miestuose. Filmus pristato kino kritikai.

Bilietus į seansus galima įsigyti „Skalvijos“ kino centro kasoje arba [Bilietai.lt](#).

Tikėti netikėtumai Kanų finale

76-ajam Kanų kino festivaliui pasibaigus

AISTĖ RAČAITYTĖ

Praėjusio numerio Kanų kino festivalio apžvalgą pradėjau nuo atidarymo nesusipratimo, šį kartą atspirsiu nuo uždarymo ceremonijos netikėtumų, vėliau apžvelgsiu kelis neaptartus filmus, kiek leidžia kuklus straipsnio ženklų skaičius. Festivalis didelis, paralelinės programos liks beveik nepaliestos, tačiau tikiu, kad apie ryškiausius jų filmus bus progų pakalbėti jau lietuviškos kino kultūros kontekste.

Beveik visi apdovanojimai džiugina, nors ne vienas nuskambėjo kaip staigmena, nes mintyse turėjau visai kitokį jų žemėlapi. „Auksine palmės šakele“ apdovanota Justine Triet kartu su scenarijaus bendraautoriu Arthuru Harari sukūrė tikrai stiprų filmą su itin žmogiškais personažais – gerais, tačiau netobulais žmonėmis, pilnais silpnybių, baimių ir egoizmo. Kaip būti visaverčiu šeimos nariu ir kartu neprarasti savęs? Kur ta riba tarp įkvėpimo ir išnaudojimo? Filmas nebūtų toks, koks yra, be fantastiškos Sandros Hüller, kurios vaidmuo toks stiprus, kad ilgai neleido patikėti, jog „Kryčio anatomija“ („Anatomie d'une chute“) galėtų laimėti kitą prizą, nei už vaidybą. Nors filmo veiksmas vyksta Prancūzijos Alpių papėdėje, jis turi kažkokio skandinaviško jausmo, kuris, matyt, buvo artimas švedui žiuri pirmininkui.

Spėčiau, kad priėmus sprendimą dėl „Auksinės palmės šakelės“ ir Didžiojo žiuri prizo Östundas galėjo nusiųsti atsiprašymo žinutę Hüller, nes tai jos garbė ir tuo pačiu metu bloga korta suvaidinti dvejuose geriausiuose konkurso filmuose (filmas gali gauti tik vieną apdovanojimą), prie kurių svorio ji neabejotinai prisidėjo. „Auksinė šakelė“ ir „Grand Prix“ iš dalies priklauso ir jai. Labai džiaugiuosi dėl Triet, kurios filmui neturiu priekaištų, tačiau Jonathano Glazerio dramos „Interesų zona“ („The Zone of Interest“) užmojis savo forma ir turiniu atrodo dar sudėtingesnis ir įgyvendintas nepriekaištingai. Manau, kad jį dažnai cituosime kalbėdami apie Holokausto pateikimą kine. Tai filmas, kurį norisi žiūrėti dar kartą nepaisant to, koks nepakeliamai sunkus, nes žinau, kad ne viena nuodugniai apgalvota detalė galėjo praslysti pro nuo festivalio pavargusias akis, o šis filmas kaip tik ir lavina akylą žvilgsnį, neleidžiantį pamiršti, jog tikrasis blogis ne visada iš pažiūros akivaizdus ir nėra jokio preteksto manyti, kad didžiausią XX a. nusikaltimą vykdė žmonės, kuo nors blogesni už mus.

Aki Kaurismäki buvo apdovanojamas trečiu pagal svarbą Žiuri prizą, kurį atsiėmė „Nukritusių lapų“ („Kuolleet lehdet“) aktoriai Alma Pöysti ir Jussi Vatanenas. Jie

suvaidino porą, kurios susikūrimas kaurismakiškame Helsinkio slogutyje atrodo kaip didžiausias stebuklas, įkvepiantis vilties. Daug kas žadėjo Kaurismäki'ui didesnę prizą, bet iš patikimų lūpų girdėjau, kad tai (ne kaip žadėta) dar ne paskutinis režisieriaus filmas, tad galbūt kitąmet.

Hirokazu Kore-edos filmo „Monstras“ („Kaibutsu“) scenarijus, kurį parašė Yūji Sakamoto, buvo pripažintas geriausiu turbūt už taikliai panaudotą rašiomonišką pasakojimą. Incidentas mokykloje vaizduojamas iš kelių skirtingų perspektyvų, siekiant atskleisti besiformuojančių tapatybių trapumą ir aplinkos negebėjimą priimti kitoniškumo. Gal tai ir ne pats stipriausias Kore-edos filmas, tačiau meistriškas kūrinys, kuris nebijo paklaidinti žiūrovo scenarijaus labirintuose, reikalauja atidumo, atviros širdies ir leidžia geriau pažinti japonų mentalitetą. Tai paskutinis neseniai mirusio garsaus kompozitoriaus Ryuichi Sakamoto darbas kine.

Kitas japonas Kōji Yakusho už savitą laimę atradusio vyro vaidmenį Wimo Wenderso filme „Tobulos dienos“ („Perfect Days“) pripažintas geriausiu aktoriumi, o turkė Merve Dizdar buvo netikėtas (dėl Sandros Hüller), bet labai taiklus pasirinkimas. Jos vaidmuo Nuri Bilge Ceylano filme „Apie sausas žoles“ („Kuru Otlar Üstüne“) gal ir nėra pagrindinis, bet toks svarbus ir žavus, kad džiūgavau dėl jai skirto apdovanojimo. Filme įdomu stebėti, kaip jos vaidinama kukli, tačiau itin tvirta, talentinga ir išmintinga Nurai su vis nauja scena „apdeda“ nevykusį antiherojų savo sąmojingais žodžiais ir veiksmais.

Turbūt didžiausia staigmena tapo prizas vietnamiečių kilmės prancūzų režisieriui Trần Anh Hùng'ui už filmą „Dodino Bufano aistra“ („La passion de Dodin Bouffant“) režisūrą. Filmą, kurį galima pavadinti maisto erotika ar net maisto porno, pasakoja garsaus gurmano ir jo ilgametės šefės meilės istoriją. Skoniai šiame filme – tarsi atskira

dimensija, kurioje rutuliojasi dviejų talentingų ir atsidavusių virtuvės virtuozų anaipol ne tradiciniai santykiai. Tačiau istorija, nors ir kukli veiksmo požiūriu, gan tradicinė ir turėtų patikti plačiam žiūrovų ratui; kaip turėtų patikti ir maisto vaizdai bei XIX a. prancūzų virtuvės ypatumai. Kai nėra išsamesnių herojų psichologinių portretų, istorinio konteksto ar intriguojančio siužeto, gaminimo subtilybės perima dramaturgijos funkciją. Prancūziškai apdovanojimas skamba „Le Prix de la Mise en scène“, ir tai daugiau nei režisūra, nes apima viską, kas matoma ekrane. Išties, antrą kartą pagalvojus gal ir aišku, už ką šis prizas, nes vaizdai pritrenkiantys, kad ir koks kyla pasipriešinimas jų saldumui. Kulinarinio kino žanrui pravers tokia rehabilitacija, nes, pripažinsiu, po daugybės metų scenos stebėjimo ieškant kažko gero buvau jį palaidojusi.

Regis, vaidinti dažno Kanų svečio Weso Andersono filme yra savotiška garbė. „Asteroidų miestas“ („Asteroid City“) buvo viena didžiausių raudonojo kilimo premjerų Kanuose dėl, kaip visada, įspūdingo aktorių kolektyvo. Kadangi nesu didelė šio režisieriaus gerbėja, sunku pasakyti, ką nuspręs po kelių savaičių Lietuvos ekranuose pasirodysiančio filmo žiūrovai. Yra visi reikiami elementai, tik jie niekaip manęs neįaudino, gal todėl, kad žiūrint šį formos paradą sunkiasvorių filmų kontekste viskas atrodo kažkaip paviršutiniška ir be priežasties painu.

Panašių priekaištų turiu ir austrų režisieriėi Jessicai Hausner, kuri filme „Klubas Zero“ („Club Zero“) kuria stilingą, bet itin šaltą pasaulį, nepaliečiantį emociškai, nors tema ypač jautri. Filme jaunuolių grupė su bejėgiškumo jausmu kovoja sek-dama radikalių idėjų apie valgytą turinčia mokytoja. Jos kultas tampa pabėgimu iš ankstesnių kartų jiems palikto griūvančio pasaulio. Tai filmas apie tikėjimo stoką ir fundamentalizmo grėsmę. Jis turėtų

„Nukritę lapai“

„Tobulos dienos“

rezonuoti su jaunąja karta, kuri iš tiesų jaučiasi panašiai paveldėjusi pasaulį su devyniais milijardais Žemę toliau žlugdančių žmonių. Belieka išnykti.

Iš trijų itališkų filmų konkurse matyti seni Thierry Frémaux sentimentai Kanų konkursantų klubui. Čia vėl grįžo patriarchai Marco Bellocchio ir Nanni Moretti su senamadiškais ir nuobodokais filmais „Pagrobtas“ („Rapito“) bei „Ateities saulė“ („Il sol dell'avvenire“). Bellocchio kažkodėl pasirodė svarbu šiandien į ekraną perkelti istoriją apie auklės slapta pakrikštytą žydų berniuką, į kurį ūgtelėjusį pareiškia pretenziją popiežius. Tai klasikinis istorinis filmas apie amžiną katalikų neapykantą judėjams, valdžios troškimo ir religinio fanatizmo temas, kuris konkurse atrodo nykiai. Tačiau ne taip blogai, kaip narciziški Moretti postringavimai apie kiną ir komunizmą, gal ir turintys kažkokią reikšmę Italijoje į valdžią grįžus fašistams, tačiau filmą apie Italijos komunistų partijos atsiribojimą nuo sovietų sunkiai rekomenduočiau kam nors mūsų platumose. Tiesą sakant, žiūrėdamas naujausius Moretti filmus jauti nejaukią ambiciją būti Fellini'ū, tik ji tragiškai nesubtili ir verčianti abejoti jo kinu.

Nors Italijos kinas išgyvena jau ilgai trunkantį kūrybinį nuosmukį, yra keletas režisierių, kaip Pietro Marcello ir Alice Rohrwacher, kurie sugeba kurti išlaikydami sveiką santykį su tradicija, kiekvieną filmą įvilkdami į savo unikalaus žvilgsnio vietas ir laiko rūbą. „Chimera“ („La chimera“) yra paskutinė

neformalios Rohrwacher trilogijos apie Italijos praeities ir dabarties santykį dalis. Kaip ir ankstesni filmai „Stebuklai“ bei „Laimingasis Ladaras“, jis klausia – ką mes darome su praeitimi? Kodėl „Chimeroje“ puikiai Josho O'Connoro vaidinamas britų archeologas savo ypatingomis galiomis padeda vietiniams kapų vagims rasti ir plėsti etruskų kapus ir radinius parduoti tarptautiniam nelegalių archeologinių radinių tinklui? Tai dar vienas Rohrwacher filmas, kurio laisvo siužeto naratyve jungiasi sapnai, prietariai ir folkloras. Operatorės Hélène Louvart nufilmuotas trimis skirtingais juostos formatais filmas nepaprastai jaukus ir sodrus, kviečiantis dar kartą apmąstyti egoistišką žmogaus troškimą turėti ir valdyti, net jei tai didžiausia šventvagystė.

Anksčiau provokatyviais filmais ir tabu temomis garsėjusi Catherine Breillat perdarė Lietuvoje populiarią danišką filmą „Širdžių dama“ (rež. May el-Toukhy) apie aistros valdomą moterį, kuri sugriovė savo iš pažiūros tobulą gyvenimą užmezgusi seksualinius santykius su nepilnamečiu vyro sūnumi. Istorija tikrai „breilatiška“. Tačiau režisierė nieko neprisidėjo nuo savęs ir nesukūrė geriau. Atvirkščiai – buvo sunku patikėti personažų santykiais ir net pagrindine šios istorijos dirigente – moters aistra. Efektas buvo priešingas – ne viena scena atrodė komiška, filmas priartėjo prie pastišo, nors nesitiki, kad tai galėjo būti

NUKELTA Į 13 PSL.

„Kryčio anatomija“

Farso sezonas

Krėsle prie televizoriaus

Galiu įsivaizduoti komediją, kurios veikėjai ministrai vyriausybės susirinkime giriasi, kuris surinko daugiau „čekiukų“, prisipylė už juos tonas degalų ar nusipirko begalę televizorių. Visi bando perrėkti vienas kitą, bet netikėtai laimi tas, kurio rankose kelios dešimtys banko kortelių. Kas jis? Gal tai didžiulę patirtį ubagų karalių sostinėje Kaune sukaupęs kultūros ministras? O gal pilkas politikas iš provincijos, netikėtai padaręs stulbinamą karjerą? Gal karą Kinijai paskelbęs ir jį laimėjęs premjeras? Žinoma, fantazuoju, tik tokios komedijos, pasibaigiančios kolektyvine scena Lukiškių kalėjime, greit nepamatysiu. Užtat televizijos ekrane kasdien žiūriu kitą. Joje vaidina tikri politikai, ir vaidina ne išgalvotus personažus, o save – gražius, ambicingus, europietiškus, atsikračiusius žalingų kolūkinės praeities įpročių. Personažai tikri, bet absurdo pojūtis toks pat.

Galiu įsivaizduoti mūsų politikus ir Jeano-Paulio Salomé komedijos „Dyléré“ (LRT Plius, birželio 8 d. 21.33) personažų kailyje. Filmo herojė Patjens (lietuviškai būtų „kantrybė“) dirba policijoje vertėja iš arabų kalbos. Jos specializacija – narkotikų dilerių pasiklausymas. Darbas sunkus ir menkai atlyginamas, bet viršininkas – žavus... Vieną dieną Patjens (Isabelle Huppert) supranta, kad klausosi savo motinos slaugytojos sūnaus, ir nusprendžia jam padėti. Taip jos rankose atsiduria didelė hašišo siunta – gera proga prisidurti prie atlyginimo. Panaši proga išvestų iš kelio net doriausią „čekiukų“ saugotoją, o Patjens netrukus gaus šansą tapti narkotikų karaliene.

Prancūzų rašytojas ir dramaturgas Florianas Zelleris režisūros srityje debiutavo „Oskaro“ ir BAFTA premijų sulaukusiu filmu „Tėvas“

(LNK, 4 d. 15.25). Jis iškart leidžia suprasti, koks žaidimas vyksta tarp tėvo (Anthony Hopkins) ir dukters (Olivia Colman), nes tėvo pasirinkimą – asmeninė slaugytoja arba slaugos namai – sunku pavadinti laisvu. Kita vertus, pagrindinis žaidėjas čia kitas – demencija. Tėvas serga Alzheimerio liga. Zelleris ir Anthony Hopkinsas rodo, kaip jis vis ieško laikrodžio, neatpažįsta artimųjų, pamiršta svarbius praeities įvykius. Filmas remiasi panašių įvykių pakartojimu. Tai parbrėžia ir ligos pobūdį, reikalaujantį iš artimųjų milžiniškos kantrybės, bet kartu verčia nuobodžiauti, nes vis dėlto filmo sumanymas – paprastas. Gal todėl Zelleris griebiasi laiko kilpų, iš Christopherio Nolano „Memento“ nusižiūrėtos laiko tėkmės atgal ir kitokių gudrybių.

Kita vertus, tai ne tik atspindi subjektyvų tėvo laiko pojūtį ar žvilgsnį, bet ir priartina žiūrovą prie to, kaip Hopkinso personažas patiria pasaulį. Kartu su tėvu judame po panašius butus, įsižiūrime į įtartinius „įsibrovėlius“, kuriais tapo artimieji. Colman herojės veide atspindi ne tik meilė, užuojauta, rūpestis, bet ir susierzinimas, neviltis, kaltės jausmas. Laimei, „Tėvo“ kūrėjai vengia sentimentalumo ir žaidimo jausmais, nors nežinau, ar tai gali paguosti tuos, kurie kasdien susiduria su demencija.

Ilgais vasaros vakarais malonu prisiminti ilgus ir įmantriu siužetu nustebinusius filmus. Martino Scorsese's „Kuždesių sala“ (TV3, 3 d. 21.30) – iš tokių. Filmo pagrindas – gotikinis Denniso Lehane'o trileris. Jo išeities taškas atrodo paprastas: į saloje įkurtą kalėjimą-ligoninę, skirtą pavojingiems nusikaltėliams psichopatams, atvyksta du policininkai – Tedis Denielsas

(Leonardo DiCaprio) ir jo naujasis partneris (Mark Ruffalo). Jie tiria serijinės žudikės dingimą iš aklinai uždarytos kameros. Tyrimas sutampa su audra, kuri nusiaubia salą. Denielsui vis daugiau įtarimų kelia ligoninės gydytojų metodai. Jis nuolat prisimena Antrojo pasaulinio karo metais išvaduo tą vokiečių konclagerį, nusižudžiusį jo komendantą ir tragišką savo žmonos mirtį. Įtampa, įtarimai, nuojautos, kad saloje vyksta kažkas baisaus, vis auga. Naktiniai košmarai atskleidžia slap-tas Tedžio baimes. Pamažu jos ima materializuotis.

Scorsese kūrė filmą ne tik de-tektyvų, siaubo ir paslapčių mėgėjams. Suprantama, pastarieji gaus, ko tikėjosi, ir net daug daugiau. Bet laimingesni bus sinefilai, nes „Kuždesių saloje“ Scorsese kuria savotišką 6-ojo dešimtmečio amerikiečių kino ekstraktą – tirštą, prisodrintą spalvų, garsų, personažų. Kita vertus, režisierius prisimena Roberto Wiene's „Daktaro Kaligario kabinetą“ ir mėgaujasi vokiečių ekspresionistų „išrastomis“ šviesos ir šešėlių žaismo ekrane galimybėmis. Scorsese, kaip ir Wiene, rodo pasaulį personažo akimis. Ženklių, kas yra tikrasis filmo pasakotojas, jis pametėją iš pat pradžių, dar kai policininkai pirmąkart eina ligoninės kiemu ir Tedis pamato siaubo filmų monstrą primenančią išsekusią moterį. Jų vis gausės, bet akivaizdus perėjimas iš vienos realybės į kitą – vienas virtuoziškesnių filmo momentų, todėl ir kyla noras jį pažiūrėti ne vieną kartą. Filmo moto – T.S. Ellioto „Tuščiavidurių žmonių“ eilutės: „Tarp tikėjimo / Ir tikrovės / Tarp paskatinimo / Ir veiksmo / Krinta Šešėlis“ (vertė Tomas Venclova). Režisieriui pavyko materializuoti šešėlius,

„Didžiosios atostogos“

kurie užpildo žmogaus vidų, bet juk šviesa ir šešėliai ir yra tikroji kino materija.

LRT vasarą žada rodyti prancūziškas komedijas. Manau, kad sveika, nes kelios lietuvių kartos užaugo be jų, žiūrėdamos amerikiečių animacinius filmus, kurių humoro jausmas, švelniai tariant, abejotinas. LRT (3 d. 19 val.) rodys Jeano Girault komediją „Didžiosios atostogos“. 1967 m. ji tapo lankomiausiu prancūzų filmu, o pagrindinį vaidmenį sukūręs Louis de Funėsas – svarbiausiu to dešimtmečio prancūzų komiku. Norėdamas suprasti, kaip filmą vertino amžininkai, paskleidžiau senas prancūzų kino istorijas. 1979 m. pasirodžiusioje Jeano Pierre'o Jeancolas knygoje apie Penktosios respublikos kiną skyrius apie komedijas prasideda taip: „Prancūzijoje visada filmavo daug komedijų. Mažai gerų, daugiau vidutiniškų, o kai kurias dėl menko lygio būtų galima pavadinti gėdingomis. Taip ir toliau tęsiasi, o santykis lieka maždaug toks kaip anksčiau.“

„Didžiosiose atostogose“ de Funėsas vaidina mokyklos direktorių Boskjė, kurio sūnus Filipas neišlaikė anglų kalbos egzamino. Susigėdęs tėvas nusprendžia siųsti sūnų į Angliją, o pas Boskjė vasarai atvyks mokinė anglė tobulinti prancūzų kalbos. Bet Filipas išsiunčia į Angliją savo draugą Mišonė,

o pats išplaukia jachta. Mišonė serga nuo neįprasto angliško maisto. Atvykęs aplankyti sūnaus, Boskjė supranta buvęs apgautas ir skuba jo ieškoti.

De Funėso (1914–1983) talentas buvo pripažintas gana vėlai – jis ilgai vaidino epizodinius ir antro plano vaidmenis. Aktorius mokėjo prajuokinti žiūrovus, nors dėl jo dažnai kildavo diskusijos. Nepakantus de Funėsui ir prancūziškoms komedijoms „Le Nouvel Observateur“ kritikas Jeanas-Louisas Bory rašė, kad filmai, apie kuriuos sakoma, kad jie labai juokingi, „yra kaip dujos. Rodome juos užmaskuotose kaip kino teatrai dujų kameroje: žmonės mato tik ugnį ir skuba ten, nelaimėliai. Padorumas reikalauja pripažinti, kad jie iš ten išeina. Bet kokios būsenos! Nuskausminimo.“

Bory, matyt, nemėgo farso, tačiau akivaizdu, kad de Funėso pietietiškas temperamentas (jo tėvai buvo kilę iš Ispanijos ir į Prancūziją atvyko todėl, kad abiejų šeimos priešinosi jų vedyboms), nesuvaldoma mimika, perdėtos reakcijos į absoliučiai viską, neįtikėtini gestai pavertė aktorių tobulu farso komizmo įsikūnijimu. Šiaip ar taip, kine far-sas geriau nei politikoje.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

režisierės intencija. Ir labai keista, kaip šis filmas atsidūrė konkurse.

Dar vienu klausuku tapo amerikietiškas režisieriaus Jeano-Stéphane'o Sauvairėo filmas „Juodos musės“ („Black Flies“), keliantis pirmosios pagalbos komandų psichologinės sveikatos klausimus itin manieringa ir perspausta kino kalba. Šis intensyvus ir dramiškas filmas patyrė savo svarbią valandą Kanuose, bet atminty ilgam neliks.

Vienas laukiamiausių festivalio filmų buvo Toddo Hayneso „Amžiaus skirtumas“ („May December“), kuris pasirodė stiprus ir gal net lygiavertis „Monstrui“ kandidatams laimėti prizą už scenarijų. Tai filmas apie Natalie Portman vaidinamą aktorę, kuri atvyksta semtis įkvėpimo ir informacijos savo naujam vaidmeniui į seno skandalo supurtytus namus. Juose šeimą sukūrę gyvena Greis (Julianne Moor) ir

Džo, laimingi nepaisant jų draugystės pradžia gaubiančio bulvarinių leidinių aprašyto skandalo. Filmą įkvėpė tikra istorija apie mokytoją, kuri už kaltinimus išprievartavus šeštoką buvo pasodinta į kalėjimą, kur pagimdė jo vaiką, o išėjusi už jo ištėkėjo. Kempo estetikos ir humoro pilnas filmas neprimena ankstesnių Hayneso kūrinių, siūlo iš pažiuros pramoginį, tačiau psichologinių portretų nestokojantį filmą, kuriame įdomu stebėti, kaip po truputį skleidžiasi dviejų nuostabių aktorių vaidinamų moterų motyvai.

Kaip ir Aki Kaurismäki, britas Kenas Loachas niekaip negali nustoti kurti, nes jaučia, kad jų balsas yra tai, ko taip trūksta individualizmo liūne skęstančiam žmogui. Prisiekę kairieji ir aistringi humanistai, jie atstovauja ekonomiškai, politiškai ir socialiai neprivilegiuotiems žmonėms. Dviejų „Auk-sinių palmės šakelių“ savininkas sukūrė dar vieną iki kaulų čiulpų jaudinantį filmą. „Senasis ažuolas“

(„The Old Oak“) yra mažo kaime-lio baro pavadinimas. Miestelis išgyvena nuosmukį, nekilnojamojo turto kainos taip nukritusios, kad parduoti namus niekas nesiryžta, o ir likti neatrodo išeitis, nes nėra nei darbų, nei perspektyvų. Vietinių skurdas neskatina empatijos miestelyje apgyvendintiems karo pabėgėliams iš Sirijos. Nors šie atvyksta su tuo, kas čia seniai prarasta, – bendruomeniškumu ir dėmesiu kitam. „Senasis ažuolas“ yra vienintelė likusi miestelio viešoji erdvė, tampanti skirtingų pasaulėžiūrų atstovų taikiniu. Jos nori naujakuriais nepatenkinti nacionalistai, tačiau baro savininkas, užmezgęs šiltą ryšį su viena sire, ima organizuoti bendruomenės pietus, kurių tikslas – susipažinti ir nebijoti vieniems kitų, išjausti svetimus vargus ir džiaugsmus. „Kai valgai kartu, lieki kartu“ (When you eat together, you stick together), sako užrašas ant prieš daugelį metų darytos streikuojančių angliakasių nuotraukos. Praeitis

priešpriešinama šiandienai pabrėžiant tai, kas prarasta, bet dar ne per vėlu susigrąžinti. Loacho kinas toks efektyvus, kad pavojingai priartėja prie propagandinio manipuliavimo, tik be jokių kėslų, iš tyro linkėjimo pasauliui būti šviesesniam. Jo idealizuotas bendruomenės portretas kutena susvetimėjusios visuomenės žiūrovų ilgesį priklausyti.

Pabaigoje dar šiek tiek prizininkų. Debiutuojanti britė Molly Manning Walker pelnė pagrindinį „Ypatingo žvilgsnio“ programos prizą už filmą „Kaip mylėtis“ („How to have Sex“). Festivalyje aplink jį buvo gan smarkus bruzdesys, nes filmas aktualia seksualinės prievartos tema turėtų priminti Harmony Korinėo „Laukines atostogas“ ar Abdellatifo Kechichėo kūrybą. Aš neižvelgiau filmo teminio ar stiliaus stiprumo. Gan atgrasus filmas, kurio pagrindas – neskoningo „tūso“ Graikijos kurorte vaizdai – nuslysta paviršiumi kalbėdamas apie tai, kas reikalau-tų kur kas gilesnio ir nuoseklesnio psichologinio herojų pjūvio.

Geriausiu festivalio debiutu tapo vietnamiečio Pham Thien Ano „Auksiniam kokone“ („Bên trong vỏ kén vàng“) iš programos „Dvi režisierių savaitės“. Daugiau nei trijų valandų filmas – tikras lėtojo kino pavyzdys. Tai kelio filmas, neriantis į Vietnamo istorinę ir kultūrinę gelmę, kurio kuklus siužetas veikia kaip pretekstas perteikti mistiškąją šalies pusę ir priartėti prie pamatinių būties prasmės klausimų.

„Auksinės akies“ (L'œil d'or) prizus pasidalino du geriausi festivalio dokumentiniai filmai: hibridiškasis tunisietės Kaouther Ben Hania „Olfos dukters“ („Les filles d'Olfa“) apie šeimą, praradusią dvi dukras dėl „Islamo valstybės“, ir marokietės Asmae el Moudir „Visų melagysčių motina“ („Kadib Abyad“) iš „Ypatingo žvilgsnio“ programos apie šeimos paslaptis, per skaudžias atskleisti. Režisierė su tėvu leidžiasi į tiesos paieškas žaisdama lėlių teatrą.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

„Septynios tarpukario Vilniaus menininkės NDG nuolatinėje ekspozicijoje“

Paroda „Sutrikus tai tampa apčiuopiama. Infrastruktūros ir solidarumai už posovietinės būklės“

iki 11 d. – paroda „Svetimšalio žvilgsnis į Vilnių“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Emilijos Skarnulytės paroda „Švytintys kambariai“

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji. Iš Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanotos Vladimiro Tara-sovo kolekcijos“

Parodos „Gyvastiegieji senojo pasaulio profiliai“ ir „Nuostabieji karo pabėgėliai“ Grafikos parodos „Priartintas peizažas“ ir „Nuo Dürerio iki Rembrandto“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Senieji meistrai iš Ukrainos mu-ziejų. Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus ir Lvivo nacio-nalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“ Parodos „Florentem“ ir „Kunstkamera“ Paroda „Ar ji prisikels?“ (Goyos raiziniai iš Nacionalinio Bohdano ir Varvaros Cha-nenkų muziejaus)

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalų g. 3A

Julijono Urbono instaliacija „Planeta iš žmonių“

Parodos „Kalamas ir teptukas“, „Žinia iš „idealaus pasaulio“ (Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus)

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Litvakų dailininkai Paryžiuje“ Paroda „Lygtis su nežinomaisiais. Lietu-vos dailininkai Vokietijoje nuo 1945 m. iki dabar“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Vilniaus 700 metų jubiliejui skirta paroda „Aš esu vilnietis“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Paroda „Galingi, nes vieningi“ Archeologinių radinių paroda „Po šimts pypkių!“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Paroda „Kolekcionavęs ir kolekcionuo-jamas: Kazio Varnelio kūryba iš privačių rinkinių Lietuvoje“

Paroda „Tiražinės knygos menas“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Miglės Anušauskaitės komiksų paroda „Signatarės pirmame plane“ Interaktyvi paroda „Laisvės siekis kaip žaidimas-įvykis“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Gedimino miesto aušra. Seniau-sias Vilniaus medinis pastatas ir unika-liausi jo radiniai“ Paroda „Ukrainos laisvės simboliai“ Paroda „Žygimanto Augusto gobelenai Vilniuje“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „*Theatrum biblicum*. Velykų preliu-dijos scenovaizdžiai“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Vilniaus pokeris“, skirta Vilniaus 700 metų jubiliejui Žilvino Kempino gipso kaukių paroda „Portretai-fosilijos 2023“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vilnius amžinai. Dailės kūrinių ir vadovų po miestą dialogas“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Vilkas, bokštas ir bažnyčia. Vilniaus suvenyrai“

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

Tekstilininkės Rūtos Simutytės paroda „(Ant)gamtiška šviesa“ Grafikės Ievos Daščioraitės paroda „Didysis sprogimas“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Roko Janušonio paroda „Dėlionė Nr. 3“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“

Maironio g. 6

nuo 2 d. – Mildos Arlauskaitės darbų paroda „Žvilgsnis vidun“

Vilniaus dailės akademija

Maironio g. 6

nuo 6 d. – Vilniaus dailės akademijos ab-solventų baigiamųjų darbų paroda

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20–1

Adomo Galdiko kūrinių paroda „Ritualinė gamta“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

Paroda „Jauna / Nauja grafika. Istorijos“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Roko Pralgausko personalinė paroda „Imagine (nuo žodžio *magic*)“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

nuo 2 d. – Vilniaus dailės akademijos stu-dentų personalinės parodos

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

Emilio Šepučio baigiamojo tapybos baka-laurinio darbo paroda „Must be deep“ (liet. turėtų būt gilu)

LDS Projektų erdvė

Vokiečių g. 2

VDA vizualinių komunikacijų dizaino ma-gistrantų Elenos Kanarskaitės ir Juliaus Blažio parodos

LDS galerija „Medūza“

Šv. Jono g. 11

Aurelijos Bulaukaitės tapybos darbų paroda „In My ??? Era“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Marijos Šnipaitės personalinė paroda „Per ilga naktis“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

Michalo Škrovinos (Slovakija) ant stiklo tapytų paveikslų paroda „Mano gyvenimo pasakojimai kitoje stiklo pusėje“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1

Rūtos Katiliūtės tapybos darbų paroda „Debesų šešėliai“

Galerija „Aidas“

A. Jakšto g. 9

Kristinos Gudonytės-Dūdienės paveikslų paroda „Vilnius – Kunigiškis“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Vilmanto Dambrausko fotografijų paroda „Mano miesto portretai“ Martos Vosyliūtės paroda „Martos kalendorius“ (tapyba, objektai, audiniai)

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Paroda „Civitas Vilnensis III“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Paroda „Roko rifai: muzika sovietmečiu 1950–1990 m.“

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus

Pamėnkalnio g. 12

Holokausto ekspozicija

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

Tarptautinė lenkų, lietuvių, ukrainiečių ir vokiečių paroda „Ribos“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Ukrainiečių moterų portretų paroda „Ištrū-kusios iš pragaro“

Mindaugo Lukošaičio piešinių ir fotografijų paroda „Kompozicija“

Lietuvos medicinos biblioteka

Kaštonų g. 7

Ingos Dambrauskienės tapyba

Stasio Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

Dovės Dysaitės dailės darbų paroda

„The Room“ galerija

Polocko g. 17

iki 3 d. – Erikos Povilonytės tapybos ant popieriaus paroda „Gyvatės sapnas“

„Jono Meko skersvėjis“

Užupio g. 24

Simono Karczmaro paroda „Švytintys štetlai“ iki 8 d. – paroda „Jono Meko šviesa. Sustabdyti blyksniai“

Galerija „Menų tiltas“

Užupio g. 16

Skulptoriaus Julieno Allegre (Prancūzija) darbų paroda „Metalomorfozės“

Galerija „Atletika“

Vitebsko g. 21

Grupinė Vilniaus dailės akademijos Foto-grafijos, animacijos ir medijų meno (VDA FAMM) katedros bakalauro programos absolventų paroda „#FAMM.BA.2023 / Ankštis“

Projektų erdvė „Swallow“

Vitebsko g. 23

Jakubo Czyszczono ir „Grupa Budapeszt“ paroda „Pakanka paviršiaus“

„Editorial“ projektų erdvė

Latako g. 3

Onos Juciūtės ir Lauros Kaminskaitės paroda „Kaip aš įėjau į kambarį pro duris“

Galerija „Tsekh“

Vytienio g. 6

iki 4 d. – Tomo Jasiulio tapyba

„Dūmų fabrikas“

Dūmų g. 5

iki 11 d. – Yuge Kurt darbų paroda „Anti/fragility“

Geležinkelių muziejus

Geležinkelio g. 16

Vidos Sevrukienės tapybos paroda „Gyve-nimas prie geležinkelio“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

Leonoros Kuisienės meninės knygrišytės paroda „Polymnijos įkvėptieji 2023“

Paroda „Čiurlioniai: gyvenimas muzikoje“ iki 4 d. – paroda „Viktoras Paukštelis. Chromatika. Tapyba (2020–2023)“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Paroda „Kartūno kodas. Alytaus medvilnės kombinato palikimas“

iki 11 d. – paroda „Nikiforas. Lenkijos *Naïve Art* meistras“

iki 11 d. – Aleksandro Kostkaus-Kostkevi-čiaus (1912–1999) paroda „Iš debesų“

iki 4 d. – Kauno tarptautinė grafikos bie-nalė „Mamutų grafika“

iki 4 d. – Gintauto Velykio paroda „PortalAi“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

iki 10 d. – Irenos Piliutytės paroda „Va-kar, šiandien ir visada... Lietuvos kultūros veikėjų – raštijos pradininkų, knygnešių, Lietuvos prezidentų portretai“

Kauno menininkų namai

V. Putvinskio g. 56

Gabrielės Vetkinaitės darbų paroda „Dai-nos apie save“

Lietuvos švietimo istorijos muziejus

Vytauto pr. 52

Vaclovo Strauko paroda „Paskutinis skambutis“

Vytauto Didžiojo universitetas

S. Daukanto g. 28

Centrinuose rūmuose – Romualdo Požers-kio fotoparoda „Beprotiškos skulptūros Nevados dykumoje“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Alvydo Lukio fotografijų parodos „Ne tik šaknys. Pagal tėvo Juozo Lukio Sibire su-kaupą archyvą“ ir „Ars Botanica“ Lietuvos scenos menininkų portretų paroda „Scenos divos“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

iki 4 d. – Meno fondo „Krupa“ (Lenkija) grupinė paroda „Manau, kad čia jau buvau“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

iki 10 d. – Slaptosios piešėjų draugijos XII paroda

Laikrodžių muziejus

Liepų g. 12

Paroda „Kasdienybės architektės. Gyvena-mųjų interjerų baldų dizainas. 1959–1984“

Baroti galerija

Didžioji Vandens g. 2

Paroda „Ar tu ne kanukas?“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

Šiaulių dramos teatre – Daivos Kairevičiūtės grafikos paroda „Juodi taškai baltoje jūroje“

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

iki 10 d. – medijų meno festivalio „Enter’21“ parodos

Fotografijos muziejus

Vilniaus g. 140

Paroda „Apie muzikinės scenos maištininkus“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Ukrainiečių menininkų paroda „Naujieji senieji meistrai“ (Jevheno Ravskio, Volo-dymro Kostyrko, Pavlo Makovo ir Artemo Volokitino kūryba)

Stasio Povilaičio fotografijų paroda „Po 30“ iki 10 d. *Keramikos paviljone* – „Objektai / Su-bjektai: triptikai iš Panevėžio tarptautinių keramikos simpoziumų kūrinių kolekcijos“

Fotografijos galerija

Vasario 16-osios g. 11

iki 10 d. – Ekkehardo Grote’s (Vokietija) fotografijų paroda „Žmonės iš Vakarų ša-lies – besikeičiantis pasaulis“

Panevėžio kraštotyros muziejus

Vasario 16-osios g. 23

Paroda „Senosios aukštaičių vestuvės“

DRUSKININKAI

M.K. Čiurlionio memorialinis muziejus

M.K. Čiurlionio g. 35

Romualdo Balinsko paroda „Tie kambariai“

PALANGA

Palangos gintaro muziejus

Vytauto g. 17

Paroda „Gintaras iš gelmių“

JUODKRANTĖ

Pamario galerija

L. Rėzos g. 3

Kosto Dereškevičiaus darbų paroda „Besišypsanti“ Lino Jusonio darbų paroda „Žingsnių skaičiavimas“

TAURAGĖ

Tauragės krašto muziejus „Santaka“

Darius ir Girėno g. 5

nuo 3 d. – Edmundo Frėjaus darbų paroda „Metalų alchemija. Edmundo Frėjaus sugrįžimas“

ZARASAI

Saukų galerija

D. Bukonto g. 1

Šarūno Saukos ir Nomedos Saukienės darbų paroda

MARCINKONYS

Marcinkonių stoties galerija

Kastinio g. 1C

Godos Lukaitės paroda „Portalas“

Spektakliai

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

8 d. 20 val. *Rotušės aikštėje* – koncertas „Dolce far niente“. Atlikėjai A. Malikėnas, R. Šilinskaitė, M. Jankauskas, G. Bukinė, E. Volodkovič, K. Kašiuba, L. Giedraitytė (pianistė). Rež. ir idėjos aut. A. Ambrozaitytė 8 d. 21.30 *Katedros aikštėje* – G.B Pergolesi „TARNAITĖ PONIA“. Atlikėjai M. Pleškytė, R. Juzuitis, L. Ignatavičius, R. Matutienė (smuikininė), G. Mišeikytė (smuiki-ninkė), S. Čiuladytė (altininkė), L. Abro-maitis (violončelininkas), O. Taškinaitė (klavesinininkė)

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis dramos teatras

Naujoji salė

2, 3 d. 19 val. – PREMIJERA! „METAMORFOZĖ“ (pagal F. Kafkos kūrybą). Rež., adaptacijos aut. O. Frličius, scenogr. I. Pauška, kost. dail. M. Nakaitė, šviesos dail. D. Urbonis. Vaidina

